

UNIVERSITY OF GOTHENBURG
DEPT OF POLITICAL SCIENCE

I VÄNTAN PÅ POLITISERINGEN

Förändrade konfliktlinjer i EU-frågor i 14 EU-länder 1999-2014

Felix Andersson
Kandidatuppsats i statsvetenskap
Göteborgs universitet HT 2015
Handledare: Sofie Blombäck
Antal ord: 11982

Abstract

Several scholars argue that Europeanization, by forcing national political parties to adapt to a changed political environment in the era of European integration, leads to depoliticization, and party system cartelization, at the national level. Other scholars, however, argue that European integration increases party conflict over time once increased integration bring about winners and losers. Few scholars have aimed to test these claims empirically by examining national party positions towards the European Union, despite that EU affairs is claimed to be a central policy area for party collusion in national party systems. This study tests these rival hypotheses – depoliticization versus politicization – against each other using expert data on party positions towards European integration and EU policy in fourteen EU member states between 1999 and 2014. The results indicate that a decreased party competition towards the scope of European integration is not being compensated by an increasing competition of the political content in the EU. Despite data limitations and fluctuations in party competition over time, the results indicate that competition of the political content in the EU is still up for grabs.

Key words: Europeanization; national political parties; European Union; party competition

Innehåll

Inledning	1
<i>Forskningsproblemet</i>	1
<i>Disposition</i>	2
Teori och tidigare forskning	3
<i>Europeisering av nationella partier</i>	3
<i>Avpolitiseringsesen</i>	5
<i>Politiseringsesen</i>	6
<i>Kartellisering av nationella partier</i>	8
Utgångspunkter och syfte	10
Data och metod	12
<i>Analysmodell</i>	12
<i>Material</i>	14
<i>Materialdiskussion</i>	15
<i>Urval</i>	16
<i>Variabler</i>	18
<i>Genomförande</i>	20
Resultat	22
<i>Förekommer konfliktförändringar om den europeiska integrationens räckvidd?</i>	22
<i>Förekommer konfliktförändringar om EU-politikens innehåll?</i>	24
<i>Präglas EU-politiken av hög eller låg konflikt?</i>	26
Slutsatser	29
<i>Europeiseringens effekter på nationell partikonkurrens i EU-frågor</i>	29
<i>Framtida forskning</i>	31
Referenser	33
Appendix	36

Inledning

De senaste årtiondena har förutsättningarna för nationella politiska partier förändrats. Den europeiska integrationsprocessen har vävt in nationella angelägenheter i europeiska och medfört en ambition om att gränsöverskridande problem kräver gränsöverskridande lösningar. Nationella partier har getts möjlighet att påverka på en ny politisk arena men tvingas samtidigt att hantera vissa begränsningar. Integrationsprocessen har resulterat i politiska maktförskjutningar till EU-nivå och ett breddat samarbete där EU:s makt sträcker sig över en lång rad politikområden. Nationella partier måste hantera en förändrad politisk miljö och på senare år har forskningslitteraturen börjat rikta sin uppmärksamhet mot hur nationell partikonkurrens anpassas till EU:s påverkan på nationell politik. Genom att studera konfliktnivån i EU-frågor i nationella partisystem, med hjälp av expertdata, längs två åsiktsdimensioner mellan 1999 och 2014 bidrar denna studie med nya insikter om europeiseringens inverkan på nationell politik.

Forskningsproblemet

En spridd uppfattning i partiforskningen gör gällande att den europeiska integrationsprocessen påskyndar tendenser till avpolitisering av nationell politik, i form av minskad partikonkurrens mellan etablerade partier. Enligt forskare har ett antal större samhällsförändringar sedan 1980-talet, såsom ökad ekonomisk globalisering och överföring av beslutsmyndighet till EU:s institutioner, minskat de nationella partiernas handlingsutrymme och förmåga att fatta nationellt avvikande beslut (Katz & Mair 2009; Mair 2007b). Europeiseringens inverkan på nationella partier antas av dessa forskare föra med sig demokratiska problem, eftersom den demokratiska legitimiteten alltjämt har sin grund i politiska partier på nationell nivå. När partierna betraktar sina möjligheter att påverka EU som begränsad skapas incitament för partierna att tysta ner EU-relaterade frågor och successivt utveckla en gemensam och begränsad policyagenda (Ladrech 2002; Mair 2007b).

Därutöver är möjligheterna att organisera parlamentarisk opposition, som är en naturlig del av nationell politik, begränsad i EU. Enligt Mair för det med sig demokratiska problem eftersom EU inte erbjuder någon naturlig arena för interaktion mellan regering och opposition. När en naturlig arena för partipolitiska åsiktskillnader saknas tenderar konflikten reduceras till att i första hand begränsas till att beröra EU:s vara eller icke vara (Mair 2007a). Mot bakgrund av detta anser företrädare för den så kallade kartellpartiteorin att europeisering medför en kartellisering av nationella partisystem (Blyth & Katz 2005; Katz & Mair 2009). Urholkad partikonkurrens om motstridiga policyalternativ och utveckling mot tyst

samförstånd i EU-politiken antas vara en följd av att politiska handlingsmöjligheter likriktas och att en lång rad beslutsbefogenheter överförs till EU:s överstatliga institutioner.

Beskrivningen av en avpolitisering i europeiseringens kölvatten kan kritiseras på teoretiska grunder. Flera forskare hävdar att nya konfliktstrukturer är oundvikliga i takt med att EU:s inre marknad institutionaliseras och EU:s genomslag på nationell politik växer (Hix 1999; Marks & Steenbergen 2002). Van der Eijk och Franklin (2004) menar att EU:s inverkan på medlemsstaterna medför att väljarna bildar sig en uppfattning om EU-frågan. EU-frågan antas vara redo för politisering och medföra goda möjligheter för partierna att särskilja sig från varandra i syfte att vinna väljare.

Trots att idén om avpolitisering ställs på sin spets i kartellpartiteorin finns relativt få empiriska studier om europeiseringens avpolitiserande effekter och som knyter samman de två teoribildningarna (Mair 2007b; Katz & Mair 2009). Forskningen har främst kritiserat kartellpartiteorins teoretiska och empiriska validitet (Koole 1996; Kitschelt 2000) eller fokuserat på studier av partiernas interndemokrati, partigruppers inflytande och utvecklingen av statligt partistöd (Hagevi 2014; Scarrow 2006; Detterbeck 2005). Partiernas förhållande till varandra, i form av policykonvergens och likriktade partipositioner i EU-frågor, är relativt outforskad, trots att EU-frågor beskrivs som ett centralt policyområde för kartellisering av nationella partisystem (Katz & Mair 2009).

Förändrad partikonkurrens i EU-frågor är intressant ur ett bredare perspektiv. I den ekonomiska krisens kölvatten rör sig EU mot ett fördjupat ekonomiskt och politiskt samarbete. Det finns anledning att tro att nationella partiers förhållningssätt till en sådan utveckling – och huruvida de väljer att föra upp den på den politiska dagordningen – kommer att prägla nationell politik under kommande år. Om partikonkurrensen i EU-frågor avtar och präglas av låg konfliktnivå i takt med att EU:s betydelse för nationell politik växer så finns det goda skäl att tro att detta för med sig demokratiska problem.

Disposition

Efter en översikt av forskningsfältet rörande europeiseringens inverkan på nationell partikonkurrens följer en sammanfattning av studiens utgångspunkter och en mer ingående beskrivning av studiens syfte och bidrag. För att lägga grunden för den jämförande analysen görs sedan en presentation av studiens analysmodell, hypoteser samt en översikt av urval av partier och studiens material. Efter en presentation av mina resultat över utvecklingen av konfliktnivån kring EU-frågor över tid så följer mina slutsatser av studien samt några utblickar över framtida studier i forskningsfältet.

Teori och tidigare forskning

Europeisering av nationella partier

Den europeiska integrationens inflytande i nationell politik har ägnats stor uppmärksamhet i forskningslitteraturen. EU:s ökade genomslag i nationell politik härrör från en serie nya EU-fördrag sedan 1980-talet; antagandet av Enhetsakten 1987, Maastrichtfördraget 1993 och Amsterdamfördraget 1999. Fördragsändringarna antas ha ändrat de politiska förutsättningarna för nationella partier. Europaparlamentets ökade inflytande, i form av ökad medbeslutanderätt, och införandet av kvalificerad majoritetsröstning i ministerrådet har förändrat beslutsfattandets logik i en mer överstatlig riktning. Därutöver har EU:s möjlighet att fatta beslut ökat i en lång rad politikområden, vilket ökat relevansen för de beslut som fattas i EU:s institutioner (Carter et al. 2007).

Europeisering har blivit en samlingsterm för att beskriva olika processer och fenomen relaterade till europeisk integration på såväl nationell nivå som i EU:s institutioner. Europeiseringsforskningen om nationella partier har till stor del utgått från en av Olsens europeiseringsdefinitioner: anpassning av nationella aktörer till politisk styrning på EU-nivå – det vill säga hur nationella partier anpassar sig till de begränsningar som europeisk integration medför på medlemsstaterna (Olsen 2002; Carter et al. 2007). Ladrech identifierar fem områden för analys av europeisering av nationella partier: programmatisk förändring, partiorganisationers aktivitet, mönster i partikonkurrens, relationen mellan parti och regering samt relationer utanför det nationella partisystemet (Ladrech 2002).

Ladrech har lämnat ett inflytelserikt bidrag till forskningsområdet genom att peka på europeiseringen som en omorienteringsprocess, som förändrar nationella politiska aktörers agerande när EU:s betydelse på den nationella arenan växer.

Europeanization is an incremental process reorienting the direction and shape of politics to the degree that EC political and economic dynamics become part of the organizational logic of national politics and policy-making (Ladrech 1994: 69).

Med utgångspunkt i Ladrech definierar Radaelli (2000) europeisering som en process där normer, diskurser och trosuppfattningar påverkas av EU och inkorporeras i nationella aktörers handlingslogik. Kärnan i Ladrechs och Radaellis definitioner är att EU:s ökade påverkan på nationell politik innebär en förändrad miljö till vilken nationella aktörer anpassar sig.

Studier av europeisering av nationella partier utgår oftast från ett uppifrån och ned-perspektiv (*top-down*), som analyserar hur EU påverkar den politiska processen på lägre

nivåer, vilka anpassningar som sker och vilken effekter det får på den nationella politiken (Johansson 2010). Mindre förekommande är forskning utifrån ett nedifrån och upp-perspektiv (*bottom-up*), som undersöker hur EU:s institutionella utveckling påverkas av nationella influenser, så som framväxten av partikonkurrens mellan partigrupper i Europaparlamentet och europeiska partifederationer (Hix 1999; Gabel & Hix 2002). Enstaka studier har studerat samspelet mellan dessa ansatser. Enligt detta perspektiv är europeisering en dubbelriktad process där medlemsstaterna påverkas av EU samtidigt som man själva är delaktiga i att forma EU:s institutioner och processer (Carter et al. 2007). Johansson menar att denna ansats gör europeiseringsbegreppet för brett och att det bör förbehållas studier om EU:s påverkan på nationell politik (Johansson 2010).

Flera studier har studerat nationella partiers anpassning till europeisk integration. Dessa studier kommer i huvudsak fram till liknande slutsatser: att europeiseringen medfört en minskad partikonkurrens i EU-frågor. Enligt Aylott (2002) bedöms EU-frågan dela väljarkåren och partiorganisationen i två läger och medfört att partierna sökt isolera EU:s ”skadeverkan”, genom att tysta ned EU-relaterade frågor i valkampanjerna och avgöra viktiga EU-beslut genom folkomröstningar. Enligt Johansson och Raunio (2001) hanterar partierna EU-frågan olika beroende på partiledningarnas inflytande, väljarkårens inställning och strävan efter partienighet. I likhet med Aylott fann Johansson och Raunio att partierna anpassar sig till en EU-skeptisk väljarkår och interna partimotsättningar om EU. Partierna styrs av en ”nationalstatslogik” där EU inte bedöms vara en lämplig fråga för partikonkurrens på den nationella nivån, varför EU-frågor blir undandragna konflikt.

Andra studier har fokuserat på europeiseringens effekt på partiorganisationer. Enligt Poguntke et al. (2007) har europeiseringen förskjutit makten till partirepresentanter som har tillgång till och verkar i EU:s beslutsarenor. EU:s beslutsfattande har en ”exekutiv” vinkling, som stärker regeringsföreträdarnas ställning i partiorganisationerna och gentemot nationella parlament.

Mair gör en distinktion mellan europeiseringens effekter (*impact*) och den mekanism som möjliggör denna process. Europeiseringens påverkan kan vara direkt eller indirekt. Mekanismerna är delade mellan den europeiska integrationens genomslag på nationell nivå (*penetration*) och institutionalisering på europeisk nivå (*institutionalisation*). Enligt Mair är genomslagsmekanismen den relevanta för europeisering av nationell politik (Mair 2007b). Mair menar att de indirekta effekterna av europeiseringen blir mer genomgripande i europeiseringens kölvatten när EU-frågor undantas från traditionell partikonkurrens.

European Integration increasingly operates to constrain the freedom of movement of national governments, and hence encourages a hollowing out of competition among those parties with a governing aspiration. As such, it promotes a degree of consensus across the mainstream and an inevitable reduction in the range of policy alternatives available to voters. (Mair 2000: 48-49).

Tabell 1: Europeisering av partier och partisystem enligt Mair.

		MEKANISM	
		Genomslag	Institutionalisering
EFFEKT	Direkt	1) Uppkomst av EU-skeptiska partier och EU-skeptiska attityder i etablerade partier	2) Bildande av transeuropeiska partigrupper
	Indirekt	3) Urholkning av partikonkurrens och begränsningar i beslutsfattande på nationell nivå	4) Uppkomst av alternativa representationskanaler

Kommentar: Tabellen bygger på Mairs resonemang och är hämtad från Mair 2007b: 157.

Mot bakgrund av Mairs resonemang och de empiriska studierna av EU:s genomslag på nationell politik finns det goda grunder för att tala om att europeisering leder till avpolitisering. I nästa avsnitt utvecklar jag Mairs resonemang och relaterar detta till den motstridiga hypotesen om en tilltagande politisering i europeiseringens spår.

Avpolitiseringsesen

Enligt Mair medför europeisering en avpolitisering i nationell politik. Den europeiska integrationsprocessen antas begränsa den nationella politiska konkurrensen på tre sätt. För det första begränsas det politiska handlingsutrymmet i och med EU-medlemskapets konvergerande verkan när medlemsländernas politik harmoniseras. För det andra begränsas medlemsländernas policyinstrument när allt fler befogenheter överförs från medlemsstaterna till vad Mair kallar *non-majoritarian institutions* (t ex ECB och Europol), i vilka politiska överväganden inte tas i beaktning. För det tredje begränsas partiernas policyregister när tidigare nationella standarder bedöms vara oförenliga med den inre marknadens funktionssätt, vilket begränsar partiernas förmåga att fatta nationellt avvikande beslut (Mair 2007b).

Enligt Mair medför denna utveckling utmaningar för den representativa demokratin. Avpolitisering kompenseras inte av uppkomsten av partipolitiska meningsmotsättningar på EU-nivå och därmed nya strukturer som kompenserar för avpolitiseringsen på nationell nivå (Mair 2007b). Andra forskare har beskrivit EU som ett "policy without politics"; en politisk gemenskap utan politiska strider där strävan efter konsensus prioriteras framför ideologiska

meningsmotsättningar om politiska vägval (Schmidt 2005). I denna miljö tolkas blockering av kompromisser som ett brott mot konsensusnormen och arenan som sådan anses inte vara lämplig för motsättningar med ideologiska utgångspunkter.

Mair menar att det demokratiska problemet är mer djupgående än så. Enligt Mair saknas i EU en naturlig arena för partipolitisk debatt om europeisk integration och möjligheter att organisera opposition mot den förda politiken (Mair 2007a). I EU saknas en arena där oppositionen presenterar motstridiga policyalternativ om EU-politiken samtidigt som man vidmakthåller sin lojalitet mot det politiska systemet (Mair 2007a; Kirchheimer 1957). När opposition inte kan formuleras mot policyinriktningen reduceras konflikterna, i den mån de faktiskt förekommer, till att i första hand beröra EU:s vara eller icke vara – där oppositionen ifrågasätter såväl den förda politiken som det politiska systemet i sig (Kirchheimer 1957). Den som är emot den förda politiken blir motståndare till den europeiska gemenskapen.

Once we cannot organize opposition in the EU, we are almost forced to organize opposition to the EU. To be critical of the policies promulgated by Brussels is therefore to be critical of the polity; to object to the process is therefore to object to the product (Mair 2007a: 7).

Enligt Mair medför avsaknaden av klassisk opposition i EU en avpolitisering på den nationella nivån. EU-medlemskapet medför begränsningar för de nationella partiernas handlingsutrymme och förmåga att fatta nationellt avvikande beslut. Partiernas begränsade förmåga att påverka EU-politiken minskar incitamenten för partierna att konkurrera om EU-frågor. Partiernas ovilja att prata om och konkurrera om motstridiga policyalternativ om EU får till följd att EU-frågor avpolitiserar.

Politiseringsteser

Mairs och andra partiforskare målar en tämligen mörk bild av den europeiska integrationsprocessens avpolitiserande verkan. Avpolitiseringsteser kan emellertid ifrågasättas på teoretiska grunder. En spridd uppfattning inom EU-forskningen gör gällande att ökad partipolitisk konkurrens på sikt är oundviklig när den europeiska integrationen fördjupas och allt fler politikområden påverkas av beslutsfattande på EU-nivå. I takt med att EU:s inre marknad institutionaliseras flyttas fokus från beslut som syftar till att färdigställa den inre marknaden till frågor som berör sociala och ekonomiska vägval med omfördelningseffekter. Enligt Hix påverkar de politiska vägvalen sociala grupper med distinkta ekonomiska och politiska intressen. Denna utveckling kommer att utkristallisera vinnare och förlorare samt oundvikligen medföra att EU politiserar (Hix 2008).

Hix menar vidare att politisering av EU är normativt önskvärd. EU präglas enligt Hix av ett demokratiskt underskott eftersom medborgarna saknar möjlighet att utkräva ansvar för den genomförda politiken på EU-nivå. Väljarna saknar inflytande i tillsättningen av EU-kommissionens ordförande och kan inte ta ställning till olika regeringsalternativ med konkurrerande policyagendor. Först när väljarna kan ta ställning till olika regeringsalternativ och utkräva ansvar för den förda politiken blir en politisering legitim (Hix 2008).

Andra forskare framhåller politisering som en naturlig följd av att partierna identifierar EU som en ny arena för väljarkonkurrens. Van der Eijk och Franklin (2004) menar att EU-frågan blir ”mogen” för politisering i takt med att fler väljare bildar sig en uppfattning om europeisk integration. Van der Eijk och Franklin liknar väljaropinionen vid en sovande jätte (*the sleeping giant*) som undgått traditionell partikonkurrens när partierna undvikit sakfrågor som inte är integrerade i etablerade skiljelinjer mellan vänster och höger. Denna taktik blir svårare att upprätthålla när medborgarna sig en uppfattning om EU. Partierna har därför intresse av att politisera EU-frågan i syfte att mobilisera väljare längs en ny skiljelinje. Enligt Hooghe och Marks (2009) sker detta i takt med att EU-frågan förvandlas från *permissive consensus* till *constraining dissensus*, där partieliterna inte längre kan räkna med väljarkårens tysta godkännande för ökad europeisk integration.

I forskningen antas ofta att partipolitiska motsättningar om europeisk integration struktureras längs två konfliktdimensioner. Den första dimensionen berör räckvidden och omfattningen av europeisk integration. Den andra dimensionen är den traditionella vänster-högerskiljelinjen, där konflikten i huvudsak rör i vilken utsträckning EU:s inre marknad ska regleras (Marks & Steenbergen 2002). Enligt Hix (1999) föredrar de etablerade partierna att konkurrera längs vänster-högerdimensionen för att undvika frågor om EU:s institutionella struktur och därmed begränsa EU-skeptiska aktörers handlingsutrymme.

Hooghe och Marks menar att dimensionerna är relaterade till varandra genom att center-vänsterpartier över tid blir mer positiva till europeisk integration och center-högerpartier blir mer negativa. När den inre marknadens reglering hamnar i fokus för den europeiska integrationen blir center-vänsterpartier mer positiva till europeisk integration när klassiska vänster-högerfrågor blir föremål för beslutsfattande på EU-nivå, så som makroekonomisk reglering, omfördelning och arbetsmarknadspolitik. Center-högerpartier motsätter sig denna utveckling och väntas över tid bli mer skeptiska till fördjupad integration (Hooghe et al. 2002; Marks & Wilson 2000).

Enligt Mair berör de två dimensionerna europeisk konflikt men som härleds från Lipset och Rokkans historiska skiljelinjer som format nationella partisystem i Västeuropa.

Konflikten som rör den europeiska integrationens räckvidd motsvaras på nationell nivå av centrum/periferi-skiljelinjen, som berör omfattningen av maktcentralisering och hänsyn till kulturella och språkliga särdrag. På EU-nivå kretsar denna konflikt kring medlemsstaternas beslutsmakt i förhållande till EU:s institutioner och medlemsstaternas förmåga att fatta nationellt avvikande beslut och bevara särlösningar. Den andra konfliktdimensionen berör fördelningen av resurser inom systemets ramar. Konflikten kring denna dimension varierar emellertid mellan politikområden och kan inte alltid tolkas utifrån etablerade ideologiska skiljelinjer (Mair 2007a).

Det förefaller således finnas två motstridiga hypoteser om europeiseringens effekter på nationell EU-politik. Enligt Mair saknas teoretiskt förankrade studier om europeiseringens indirekta effekter på nationell politik och att sådana studier bör kopplas till generella teorier om partiförändring (Mair 2007b). Europeiseringens indirekta effekter bör därför relateras till en av de mest inflytelserika teoribildningarna om förändrad partikonkurrens – kartellpartiteorin.

Kartellisering av nationella partier

Med kartellpartiteorin har Katz och Mair (1995) lämnat ett inflytelserikt bidrag till förståelsen för partisystemförändring. En kartell är en överenskommelse mellan företag med avsikt att sätta den marknadsmässiga konkurrensen ur spel med syftet att maximera den gemensamma vinsten (Blyth & Katz 2005). Men kartellpartiteorin vill Katz och Mair visa hur politiska partier anammar kartelliseringens logik för att säkra sin överlevnad.

Enligt Katz och Mair har partier i västvärldens demokratier förändrats enligt ett visst mönster. Partierna har utvecklats från att vara masspartier via catch-all-partier till kartellpartier. Denna förändring har skett i takt med att partierna antagit nya strategier för att säkra sitt inflytande: Från masspartiets avsikt att mobilisera partimedlemmar och väljare utifrån olika samhällsgrupper – via ett ökat fokus på röstmaximering med avsikt att bygga breda väljarkoalitioner – till att partiet utvecklats till en del av, och representant för, statsmakten (Katz & Mair 1995).

Enligt Katz och Mair har framväxten av kartellpartier initierats av partierna själva. Partierna har successivt avskärmat sig från civilsamhället för att istället integrerats i staten. Den främsta indikatorn på partiernas förändring är partiernas stora medlemstapp och det minskade inflytandet för partiernas medlemsorganisationer. Vidare har partierna blivit beroende av staten i och med att statligt partistöd blivit partiernas främsta finansieringskälla. Kopplingen till staten har gjort det möjligt för partierna att hitta nya finansieringskällor när

partiernas sociala bas urholkas och inkomsterna från medlemsavgifter minskar (Katz & Mair 1995).

Sammantaget antas dessa förändringar få stora effekter på partiernas incitament att konkurrera med varandra. I kartellpartier eftersträvar partierna överlevnad och stabilitet i partisystemet. Partierna antar en gemensam och begränsad policyagenda och den politiska konflikten reduceras till att beröra frågor som kompetens, regeringsduglighet och förtroende, inte om motstridiga policyalternativ. Konflikten hanteras på ett sådant sätt att den inte hotar partiernas ömsesidiga intressen (Katz & Mair 1995).

Kartellpartiteorin består av således av två sammanlänkande hypoteser. Den ena hypotesen talar om utvecklingen av ett tyst samförstånd mellan etablerade partier i syfte att bevara det politiska systemets stabilitet och att inte ge utrymme för nya partier att nå politiskt inflytande. Den andra hypotesen talar om utvecklingen av nya partiorganisationer där partierna skärmar sig från sina medlemsorganisationer och i högre utsträckning uppgår i staten, främst tack vare statligt partistöd. Denna studie fokuserar på den första hypotesen och benämns genomgående *avpolitiseringsesesen*.

I sin ursprungliga studie framhöll Katz och Mair endast nationella faktorer som pådrivande i kartelliseringen. I senare versioner noterar Katz & Mair att exogena processer också framdriver kartellisering: ”in retrospect, it is clear that the influence from external factors drawn from the world of international politics and economics also needed to be taken into account” (Katz & Mair 2009: 754). EU-medlemskapet har begränsat handlingsutrymmet i och med att mer beslutsmyndighet delegeras till EU:s institutioner och att möjligheten att fatta nationellt avvikande beslut minskar då de inte är förenliga med EU:s funktionssätt. Partierna anpassar sig till restriktionerna och går samman för att tona ner väljarnas förväntningar för allt för ambitiösa policyåtaganden, som inte kan uppfyllas i en förändrad politisk miljö. Partierna frigör sig från ansvar för beslut som delegerats till EU-nivå där partiernas möjlighet till inflytande är begränsad. För att hantera den förändrade miljön i vilken partierna verkar utvecklar partierna ett tyst samförstånd och begränsar partikonkurrensen (Blyth & Katz 2005).

Ladrech menar att det tysta samförståndet gör att partierna undviker att diskutera EU-relaterade frågor och motstridiga policyalternativ i valkampanjerna. En utveckling mot urholkad partikonkurrens och likartad policy i EU-frågor underminerar partiernas representativa roll och den demokratiska legitimiteten när väljarna får allt svårare att urskilja partierna från varandra (Ladrech 2007).

Mycket forskning har försökt förklara vad som uppstår i det vakuum när etablerade partier minskar policyspannet sinsemellan. Som bekant pekar Mair på att avsaknaden av

möjligheten att organisera opposition i EU medför opposition *mot* EU i form av anti-systemopposition – något som präglar EU-kritiska partiers retorik (Mair 2007a). Enligt Taggart exploateras det tomrum som uppstår i partisystemet av EU-kritiska partier. När de etablerade partierna förenas i stödet för EU tar EU-kritiska partier chansen att fylla tomrummet vid skiljelinjernas ytterkanter och samtidigt distansera sig från partietablissemang. Att motsätta sig EU blir att motsätta sig kartellen (Taggart 1998).

Abedi (2002) menar att etablissemangspartiernas policykonvergens är en partisystemförutsättning och bör utgöra oberoende variabel i undersökningar av antietablissemangspartiernas framgångar. Abedi finner empiriskt stöd för tesen att etablerade partiernas policykonvergens längs vänster-högerdimensionen har en positiv effekt på antietablissemangspartiernas framgångar. Den här studien undersöker inte om EU-kritiska partier fyller det ”tomrum” som de etablerade partierna påstås efterlämna. Det är emellertid viktigt att poängtera att EU-kritiska partiers uppkomst och framgångar utgör ett levande forskningsområde och att den typen av frågeställningar är lämpliga för liknande studier.

Utgångspunkter och syfte

Jag ska nu sammanfatta mina utgångspunkter för studien. Jag anser sammantaget att det finns skäl att tro att europeisk integration har en effekt på nationella partiers EU-politik. Empiriska studier av EU-frågans påverkan på nationell nivå, som redogjorts för ovan, visar att nationella politiska partier tillämpar olika strategier för att hantera EU:s ökade betydelse i en tid när europeisk politik blir allt mer invävd i nationell politik. I denna studie lutar jag mig mot Johanssons (2010) argument att europeiseringsbegreppet ska förbehållas studier om den europeiska integrationens influenser på nationell politik. Mot bakgrund av Johanssons resonemang förstås europeisering i denna studie, i enlighet med Ladrech definition, som en omorienteringsprocess där nationella partiers handlingsutrymme förändras när EU:s genomslag på nationell politik växer.

Trots europeiseringsforskningens genomslag finns ännu forskningsluckor om europeiseringens effekter på nationell partikonkurrens i EU-frågor. Som tidigare noterat har Mair framhållit att få empiriska studier genomförts om europeiseringens avpolitiserande effekter av partier och partisystem på den nationella nivån samt att de inte integrerats tillräckligt väl i mer generella teorier om partiförändring (Mair 2007b). Forskningen har främst studerat hur europeisk integration struktureras längs etablerade konfliktdimensioner

(Hooghe et al. 2002; Marks & Wilson 2000) och framväxande partikonkurrens mellan europeiska partigrupper (Hix 1999; Gabel & Hix 2002).

Jag menar att tidigare forskning inte i tillräcklig utsträckning har studerat europeiseringens effekter på förändringar i partiernas beredvillighet att presentera motstridiga policyalternativ i EU-frågor. Det är förvånande eftersom kartellpartiteorins förespråkare pekar ut just EU-frågor som ett centralt policyområde för kartellisering av nationella partisystem (Katz & Mair 2009). Mairs tes att europeisk integration “encourages a hollowing out of competition among those parties with a governing aspiration”¹ (Mair 2000: 48) har prövats relativt sällan. Om europeisering påverkar nationell partikonkurrens menar jag att detta bör kunna avläsas i nationella partiers positionering i EU-frågor. När EU får allt större betydelse i nationell politik finns goda skäl att anta att partiernas förhållningssätt till EU-relaterade frågor förändras över tid. Tidigare forskning är något otydlig i distinktionen mellan europeiseringens effekter på förändrad polarisering i EU-frågor och en generell polariseringsförändring till följd av EU-medlemskapet. I denna studie står polariseringsförändringar i EU-frågor i fokus.

Att forskningen förbiset dessa aspekter är problematiskt. Partierna utgör alltså den viktigaste länken mellan väljarna och staten i parlamentariska demokratier. När EU allt mer vävts in i det nationella beslutsfattandet och medborgarnas vardag finns det skäl att anta att ett tillstånd av avpolitisering kring viktiga EU-frågor för med sig demokratiska problem, inte minst mot bakgrund av utvecklingen mot en allt mer fördjupad politisk och ekonomisk union.

Mitt bidrag till forskningsområdet är att empiriskt belysa europeiseringens påverkan på konfliktmönstren kring EU-frågor i nationella partisystem och knyta samman två framträdande teoribildningar som sällan relaterats till varandra. Med utgångspunkt i kartellpartiteorin relateras min studie till forskningsinriktningen om europeiseringens indirekta effekter via genomslagsmekanismen. Mer specifikt syftar min studie till att ställa de två kontrasterade hypoteserna, avpolitiseringstesen och politiseringstesen, mot varandra för att besvara den övergripande frågeställningen:

I vilken utsträckning har partipolitisk konflikt kring EU-frågor avpolitiserats i nationella partisystem och har detta förändrats över tid?

¹ Vad Mair avser med detta kan diskuteras. Jag återkommer med min tolkning i avsnittet ”urval”.

Data och metod

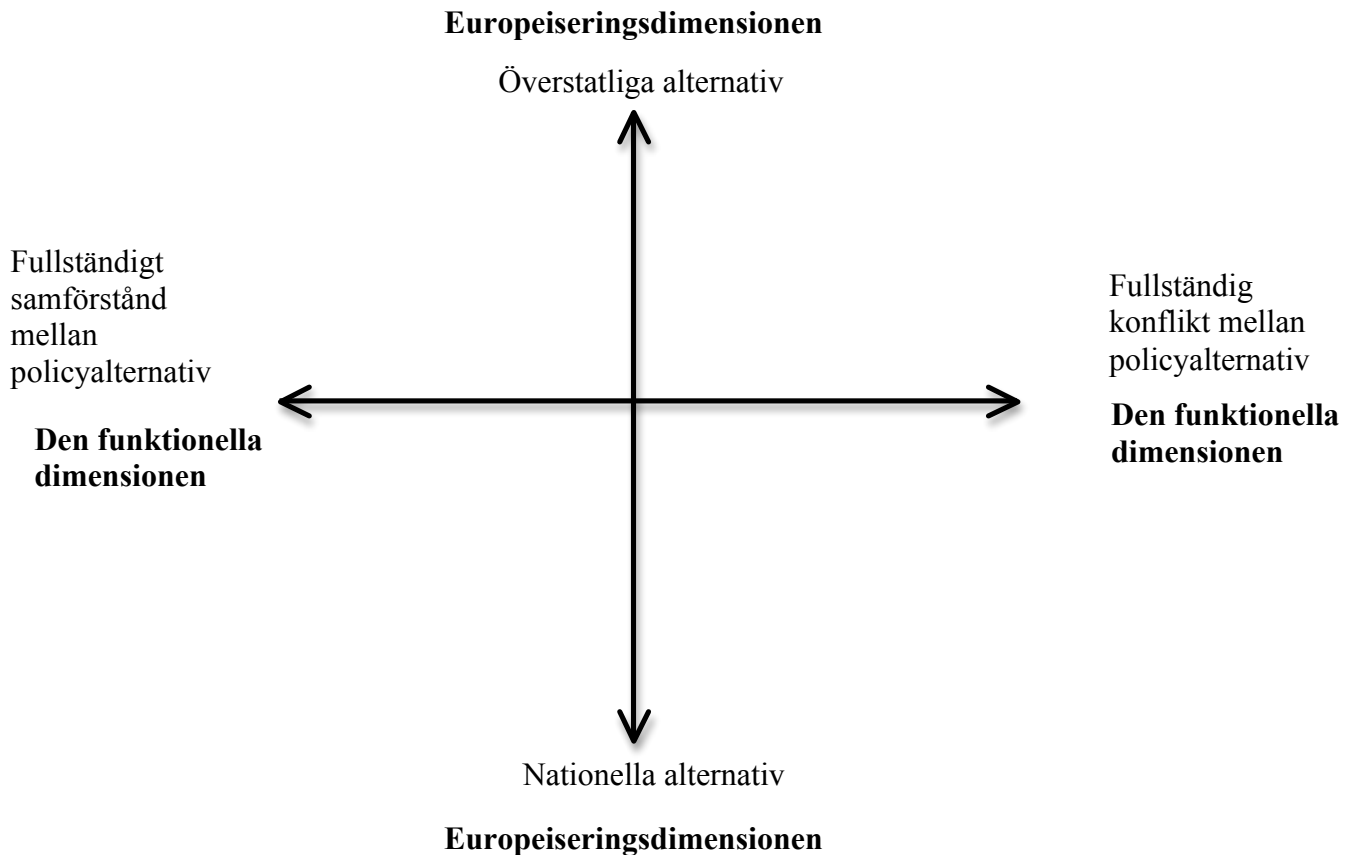
Analysmodell

Som tidigare nämnt antas partipolitiska meningsmotsättningar kring europeisk integration struktureras längs två åsiktsdimensioner. Den första dimensionen berör konflikt om den europeiska integrationens räckvidd. Den andra dimensionen berör konflikt om den inre marknadens reglering längs vänster-högerdimensionen. För att studera om partipositioner i EU-politiken konvergerat eller polariserats över tid tillämpar jag mot denna bakgrund Mairs analysmodell med två överlappande dimensioner (Mair 2007a).

Den första dimensionen kallar Mair för *eupeiseringsdimensionen*. Konflikten längs denna dimension berör den europeiska integrationens räckvidd, det vill säga huruvida mer kompetens ska tilldelas EU:s överstatliga institutioner eller om kompetensen ska kvarstå hos eller återföras till nationalstaterna. Mair menar att eupeiseringsdimensionen utgör två separata dimensioner som ömsesidigt påverkar varandra till den grad att de kan betraktas som en dimension. Den ena berör konflikt om institutionaliseringen av EU som ett distinkt politiskt system och den andra berör konflikt om effekten av att politiska handlingsmöjligheter, genom EU:s konvergerande verkan, likriktas och nationella befogenheter delegeras till EU:s överstatliga organ.

Den andra dimensionen benämner Mair den *funktionella dimensionen*. Konflikten längs den funktionella dimensionen avser partipolitiska motsättningar i sakfrågor där beslutskompetensen är delad mellan medlemsstaterna och EU. Graden av konflikt längs denna dimension varierar mellan politikområden och följer inte alltid etablerade ideologiska skiljelinjer. Av denna anledning kan inte den funktionella dimensionen per automatik reduceras till vänster-högerdimensionen, även om konflikten vid tillfällena kan antas följa vänster-högerdimensionens logik. Konflikten längs den funktionella dimensionen tar europeisk integration och EU:s beslutskompetens för given och konflikten berör i första hand politiska vägval och prioriteringar inom EU-systemets ramar (Mair 2007a). Sammantaget har den här undersökningens analysmodell ett tvådimensionellt utfallsrum, som antas strukturera konflikter i EU-frågor mellan etablerade partier i nationella partisystem.

Figur 1: Två konfliktdimensioner för europeisk integration utmed vilka avpolitiseringsstendenser kan spåras över tid.²

I fokus för denna studie är utvecklingen av partikonkurrensen längs europeiseringsdimensionen och den funktionella dimensionen över tid. Om tesen om avpolitisering stämmer, givet den här studiens definition av avpolitisering respektive politisering, är det rimligt att anta att de etablerade partiernas konkurrens om motstridiga policyalternativ successivt minskar över tid och att partierna närmar sig varandra, såväl i inställningen till europeisk integration som till det politiska innehållet i olika sakområden. Om tesen om politisering ska få stöd förutsätts istället en motsatt utveckling, där partiernas förmåga att presentera motstridiga policyalternativ över tid ökar och där partierna successivt rör sig längre ifrån varandra i inställningen till europeisk integration och politiska

² Även om figuren talar om fullständigt samförstånd eller konflikt endast längs den funktionella dimensionen kan detta spåras även längs europeiseringsdimensionen. Skälet till att extrempunkterna samförstånd/konflikt endast anges längs den funktionella dimensionen är att motpolerna längs denna dimension inte alltid är förgivettagna utan varierar mellan politikområden.

sakområden. För att pröva de två hypoteserna och för att ge ett samlat svar på den övergripande frågeställningen formuleras följande tre delfrågor:

- (I) I vilken utsträckning har konfliktnivån i frågor rörande den europeiska integrationens räckvidd förändrats i nationella partisystem över tid?
- (II) I vilken utsträckning har konfliktnivån i frågor rörande EU-politikens innehåll förändrats i nationella partisystem över tid?
- (III) Präglas partipolitiska motsättningar rörande den europeiska integrationens räckvidd och EU-politikens innehåll genomgående av hög eller låg konflikt?

Det bör noteras att partipositioner längs de båda dimensionerna teoretiskt kan vara sammanlänkade, till exempel att en negativ inställning till europeisk integration hänger samman med en negativ attityd till en politisk sakfråga med motiveringen att kompetensen bör vara exklusiv för medlemsstaterna. Som tidigare nämnt argumenterar Marks och Wilson (2000) för att partiets position på vänster-högerdimensionen strukturerar attityder till europeisk integration i takt med att den inre marknadens reglering får högre prioritet i EU. I denna studie betraktas emellertid dimensionerna som separata från varandra. Jag undersöker hur utvecklingen längs båda dimensionerna förändrats över tid, inte hur eller om utvecklingen längs en dimension påverkas av utvecklingen på en annan. Därmed föreligger det inte i denna studie någon teori om att utvecklingen längs dimensionerna ska hänga samman.

Material

Studiens material består av expertbedömningar av partipositioner som samlas in av statsvetare vid University of North Carolina at Chapel Hill - *Chapel Hill Expert Surveys* (CHES) (Bakker et al. 2015). CHES samlar in ideologiska och sakpolitiska positioner hos nationella partier i EU:s medlemsstater. Experterna utgörs av statsvetare som får ta ställning till partiernas positioner i det land de är verksamma, vilket stärker validiteten. Undersökningen genomförs var tredje till fjärde år sedan 1999. Sedan 1980-talet har expertbedömningar varit en populär metod för att mäta partipositioner. Tidiga studier (se bl a Mair & Castles 1997) använde expertbedömningar för att mäta partipositioner längs vänster-högerskalan. CHES ansats är bredare där experter får ta ställning till partipositioner till europeisk integration, EU-policyfrågor samt sakfrågor som tangerar vänster-höger- respektive GAL-TAN-dimensionen. Denna studie använder sig av expertdata insamlad vid fem olika tidpunkter: 1999, 2002, 2006,

2010 samt 2014. Fördelen med detta datamaterial är att det görs observationer vid fem olika tillfällen, vilket möjliggör en studie över tid och passar därmed studiens syfte väl.

Materialdiskussion

Hur partipositioner mäts på bästa sätt är föremål för en levande diskussion. Utöver expertdata är jämförelser av valmanifest genom *Comparative Manifesto Project* (CMP) och väljaruppfattningar två vanliga mått på partipositioner (Steenbergen & Marks 2007). Av detta skäl bör några av expertdatas förtjänster och brister noteras.

Expertdata kan med enkelhet kvantifieras och erbjuder goda möjligheter att uppskatta korrelationen i experternas bedömningar. Interkorrelationen i expertdata har i tidigare studier visat sig vara hög såväl inom som mellan olika länder, vilket ger goda skäl att tro att experternas bedömningar av partipositioner överensstämmer med verkligheten (Steenbergen & Marks 2007). Experter bedömer partipositioner utifrån flera olika källor, så som valmanifest, medieutspel och parlamentariskt agerande. Således kan expertbedömningar göras när som helst i tiden och är inte utelämnade till valår (Marks et al. 2007).

Därutöver har valmanifestdata flera begränsningar. Valmanifest är strategiska dokument från partierna där politiska prioriteringar ramas in på ett för partiet fördelaktigt sätt, men där partiet också kan välja att utelämna frågor som bedöms vara oviktiga eller orsaka partiet skada. Vidare kan valmanifest variera i längd och riskerar därmed inte säga så mycket i de frågor man vill studera. Policyspannet för partibedömningar riskerar bli för begränsat. I relation till detta menar vissa att valmanifestdata främst bör användas för att mäta *saliency*, det vill säga hur viktig en viss fråga bedöms vara för partier. Eftersom detta mått baseras på andel text som rör en viss sakfråga försvåras en bedömning av partiets ståndpunkt om vissa frågor diskuteras i begränsad omfattning eller utelämnas helt (Marks et al. 2007).

Expertbedömningar kan emellertid kritiserats. Att varje nationell expert bedömer partipositioner i "sitt" land och enbart utifrån förståelse för den inhemska kontexten kan tänkas skada jämförbarheten mellan länder (Von Sydow 2013). Budge (2000) framhåller att expertdata är beroende av experternas subjektiva bedömningar och att abstrakta begrepp som "vänster", "höger" eller "europeisk integration" är kontextkänsliga och påverkar möjligheten till valida jämförelser negativt. Detta resonemang får dock inget empiriskt stöd i studier av CHES-experternas bedömningar (Bakker et al. 2014). Som nämnt ovan visar studier att experterna uppvisar en hög samstämmighet i bedömningen av partipositioner. Vissa framhåller genom robusthetstester att expertsurveys är den mest valida metoden för att

bedöma partipositioner (Marks et al. 2007), men andra studier visar att de olika mätmetoderna i hög grad kommer fram till samma resultat (Steenbergen & Marks 2007).

En kvantitativ metod är lämplig givet kombinationen många observationer och flera tidpunkter. Forskningsfrågan skulle också kunna angripas kvalitativt. Genom textanalyser av partiets valmanifest hade man kunnat fånga förändringar i både policy och retorik kring EU-frågor över tid. Denna ansats är dock inte rimlig givet studiens tidsram och då jag vill studera utvecklingen i fjorton länder blir en kvalitativ ansats av flera skäl ohållbar. Tendenser till konvergens eller polarisering kan dessutom spåras på andra arenor, exempelvis studier av partiernas valrörelseretorik eller utvecklingen av parlamentarisk opposition mot EU-politiken, som kan studeras genom innehållsanalyser av media och parlamentsdebatter. Jag ställer mig emellertid tveksam till hur dessa arenor fångar partiernas faktiska ståndpunkter. Medias gestaltning av politiken överensstämmer inte alltid med verkligheten och det ligger i partiernas intresse att lyfta fram de positioner som gynnar partiet i väljarkåren. Därutöver påverkas partiets agerande på den parlamentariska arenan av blockpolitik, majoritetsförhållanden och bedömningar av möjligheten att få igenom sin politik (Loxbo 2014).

Sammantaget bedömer jag att CHES utgör ett rimligt datamaterial givet studiens syfte och forskningsfråga. Möjligheten att inkludera ett stort antal partier, och därmed uttala sig om många länder (rum) över fem olika jämförelsetillfällen (tid), är mot denna bakgrund en fördel. Marks et al. noterar att “(...) none of the four sources of data we examine has a monopoly of truth” (Marks et al. 2007: 33). Det skulle vara fruktbart att kombinera datamängder för att testa tillförlitligheten i resultatet men givet studiens omfång och att datamängderna i stor utsträckning kommer fram till samma resultat bedömer jag avgränsningen till en datamängd som rimlig.

Urval

Urvalet består av etablerade partier från 14 EU-länder: Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Nederländerna, Portugal, Spanien, Sverige, Storbritannien, Tyskland och Österrike. Det är hälften av EU:s (2016) 28 medlemsstater. Samtliga länder var EU-medlemmar i samband med den stora utvidgningen 2004, när tio länder från Central- och Östeuropa inträdde i EU. Av de gamla medlemsländerna (EU14) har Luxemburg utelämnats då detta land inte täcks in i CHES mellan 1999 och 2010. Jag väljer för enkelhetens skull att dela upp Belgien i två delar: Flandern och Vallonien. En konsekvens av Belgiens språkliga skiljelinjer är ett i praktiken uppdelat partisystem med dubbla uppsättningar av partier; ett

flamländskt som bara finns i Flandern och ett franskspråkigt som bara finns i Vallonien (Hellner 2015). Således uppgår antalet analysenheter till femton partisystem.

Urvalet har begränsats av två skäl. För det första finns endast data för EU14 undersamtliga för undersökningen relevanta jämförelsepunkter (1999-2014). Alla EU-länder som gick med 2004, utom Cypern och Malta, deltog från och med CHES 2002. Först 2014 deltog samtliga 28 medlemsländer för första gången, och för att möjliggöra en jämförelse över tid är en avgränsning till de stater som deltagit vid samtliga fem undersökningar motiverad. Det andra skälet är teoretiskt. De nya medlemsstaterna var inte medlemmar när EU genomgick sina hittills mest genomgripande förändringar – omkring tiden för Maastrichtfördragets ikraftträdande 1993. I sin undersökning om europeiseringens effekter på partiorganisationer utelämnar Poguntke et al. (2007) dessa stater mot bakgrund av att deras partier inte anpassat sig till europeiseringen på grund av deras korta tid som medlemmar och att de inte var medlemmar under den tidsperiod där EU förändrades som mest. Partierna antas inte ha genomgått den omorienteringsprocess som medför förändringar i nationella konfliktmönster. Mot denna bakgrund är det lämpligt att utelägna dessa stater.

Ett urval görs också inom varje land i EU14, eftersom jag intresserar mig för utveckling bland *etablerade* partier i enlighet med Mairs resonemang ovan. För att urskilja etablerade partier följer jag Abedis (2002) kriterier, som i sin tur baseras på Sartoris (1976) kriterier om partiets relevans och regeringspotential. Etablerade partier definieras i denna studie som 1) de partier som suttit i regeringsställning eller som av andra partier betraktas som en lämplig regeringspartner; och 2) partier som anser sig vara beredda att ingå i en regering. Abedi använder dessa kriterier för att urskilja etablissemangspartier, i syfte att studera effekten av ideologisk konvergens för anti-etablissemangspartiets framgångar (se appendix A för fullständig lista över alla partier i undersökningen).

I mitt urval av etablerade partier lutar jag mig mot Von Sydow (2013), som använder CHES-undersökningen från 2006 för att studera etablissemangspartiets ideologiska konvergens längs vänster-högerdimensionen. Mitt urval av etablerade partier har till övervägande del hämtats från Von Sydow. Vissa avsteg kan noteras. Eftersom studien intresserar sig för policyspannet mellan flera partier över tid, och inte enskilda partiets förflyttningar, tillkommer nya partier i den mån de bedöms uppfylla ovan nämnda kriterier för etablerat parti. Därmed begränsas inte studien till sådana partier som bedöms i alla fem undersökningar. Fenomenet med nybildade partier är framför allt vanligt i Italien, där många små partier går ihop i vallistor för att öka chanserna till parlamentarisk representation. Vissa

partier försvinner om de inte inkluderats i CHES-undersökningen för det året, varför antalet partier inom respektive land varierar mellan undersökningsåren.

Tabell 2: Antal partier i respektive partisystem för varje undersökningsår.

	1999	2002	2006	2010	2014
Belgien (Flandern)	5	5	5	5	5
Belgien (Vallonien)	5	4	4	4	5
Danmark	7	5	5	6	6
Finland	7	7	7	7	7
Frankrike	7	7	6	7	9
Grekland	2	2	2	2	3
Irland	4	4	4	4	4
Italien	13	10	11	9	7
Nederländerna	4	4	4	5	5
Portugal	4	3	4	4	4
Spanien	5	5	5	6	6
Storbritannien	3	3	3	3	3
Sverige	7	7	7	7	7
Tyskland	5	5	5	5	5
Österrike	4	4	4	3	3
Totalt antal partier/år	82	75	76	77	79

För information om nya partibildningar, regeringspartier och inrikespolitisk utveckling under respektive undersökningsår har jag använt mig av två oberoende databaser: *Parties and Elections in Europe* och *European Journal of Political Research Data Yearbook*. I de fall anti-etablissemangspartier blivit regeringsparti har de inkluderats från och med undersökningstillfället närmast tidpunkten för regeringstillträdet. För att inte urvattna avgränsningen om etablerade partier väljer jag bort partier som innehar parlamentarisk representation men som inte anses regeringsdugliga av andra partier, till exempel tyska Die Linke. Av detta skäl utelämnas också anti-etablissemangspartier som utgjort parlamentariskt stödparti för minoritetsregeringar, till exempel Dansk Folkeparti och nederländska Frihetspartiet (se appendix B för utelämnade partier). Därutöver utelämnas partier som får anses ha blivit etablissemangspartier *efter* 2014, eftersom detta är det senaste undersökningstillfället som vi kan uttala oss om, till exempel grekiska Syriza och spanska Ciudadanos.

Variabler

I CHES ombeds experterna att ta ställning till partiernas inställning till europeisk integration och olika EU-policyfrågor. Dessa frågor ligger till grund för min operationalisering av de två dimensionerna. Som nämnt ovan rör konflikten längs europeiseringsdimensionen frågan om

räckvidden och omfattningen på europeisk integration. För att operationalisera europeiseringsdimensionen använder jag mig av frågan där experterna ombeds placera partiets inställning till europeisk integration. Svartalternativen löper längs en sjugradig skala där experterna placerar partierna på något av de sju alternativen: 1 = *strongly opposed*, 2 = *opposed*, 3 = *somewhat opposed*, 4 = *neutral*, 5 = *somewhat in favor*, 6 = *in favor*, 7 = *strongly in favor*.

Det kan ifrågasättas om en enda fråga systematiskt fångar konflikten längs europeiseringsdimensionen, i linje med Budgets kritik ovan. Experterna ombeds inte ta ställning till huruvida partiet önskar att den europeiska integrationen ska fördjupas eller partiets inställning till beslutskompetensen för EU:s institutioner. ”Inställning till europeisk integration” kan därför tolkas som en allt för vag fråga. Jag är emellertid begränsad eftersom det inte finns någon annan fråga i CHES som kan operationalisera europeiseringsdimensionen på ett, för den här studien, rimligare sätt. Tidigare studier har också operationaliserat EU-dimensionen genom att undersöka partiets stöd till europeisk integration i framför allt valmanifest (Hix 1999; Hellström 2008), liksom den omfattande forskningen om väljarattityder till EU (Vernersdotter 2015), så ny mark bryts inte med denna operationalisering.

Som nämnt ovan rör konflikten längs den funktionella dimensionen vägval och prioriteringar i frågor där EU:s beslutskompetens är förgivettagen. För att operationalisera den funktionella dimensionen slår jag samman tre EU-policyfrågor i CHES där experterna ombetts placera partiets inställning: 1) Partiets inställning till EU:s inre marknad (*single market*), 2) Partiets inställning till EU:s sammanhållningspolitik (*cohesion policy*), och 3) Partiets inställning till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (*foreign and security policy*). Även i dessa frågor ombeds experterna placera partierna längs skalan 1 = *strongly opposed* till 7 = *strongly in favor*.

Det är en nackdel att den funktionella dimensionen reduceras till att omfatta relativt få sakområden. Det ideala vore att ha samtliga sakområden som avhandlas i ministerrådets tio rådskonstellationer, exempelvis arbetsmarknadspolitik, miljöpolitik och socialpolitik. CHES-undersökningarna berör emellertid inte så många sakpolitiska områden, och det är bara några policyfrågor som återkommer i varje undersökning. Andra EU-frågor, så som inställning till EU:s miljöpolitik och arbetsmarknadspolitik, förekommer inte i alla fem undersökningar utan endast vid enstaka undersökningssår. Att ta med alla frågor, så att de politikområden som undersöks vid varje undersökningstillfälle blandas med de politikområden som är med i enstaka undersökningar, riskerar att göra resultatet skevt på grund av stort internt bortfall. För

att kringgå detta väljer jag att enbart ha med de frågeområden som är med i alla fem undersökningstillfällen, men med vetskap om att slutsatsdragningen begränsas. Jag väljer emellertid att göra ett undantag för frågan om EU:s inre marknad, som ställs i samtliga undersökningar utom 1999.

Ett alternativ hade varit att analysera förändringen längs vänster-högerdimensionen över tid snarare är förändringen i EU-sakfrågor. Som tidigare nämnt argumenterar flera forskare för att ökad vänster-högerkonflikt är att vänta i takt med EU:s inre marknad skapar vinnare och förlorare (Hix 2008; Marks & Steenbergen 2002). Dessvärre ges inte möjlighet att genom CHES-data undersöka förändring i nationella partipositioner till vänster-högerkonflikt i EU. Vidare försvårar bristen på kontinuitet i vilka EU-policyfrågor som CHES inkluderar i sina undersökningar möjligheten att operationalisera vänster-högerdimensionen i form av ett index, som ligger till grund för operationaliseringen av vänster-högerdimensionen i CMP. Denna studie intresserar sig för förändrade konfliktlinjer i partiernas EU-politik, och därför avgränsas undersökningen till detta fenomen.

Genomförande

Flera undersökningar som har studerat framväxten av anti-etablissemangspartier framhåller att en viktig faktor i dessa partiers framgångar är en minskad polarisering mellan etablerade partier. I sin studie om radikala högerpartier i Europa menar Kitschelt och McGann (1995) att dessa partiers framgångar påverkas av moderata vänster- och högerpartiers konvergens längs vänster-högerdimensionen. Kitschelt och McGanns studie är dock behäftad med två metodologiska problem. För det första studerar de endast data från 1990 och förbiser därmed effekten av polarisering över tid. För det andra mäter de konvergens hos de *två största* etablissemangspartierna i varje partisystem. Det är problematiskt eftersom det utelämnar mindre etablissemangspartier som står längre ifrån varandra än de två största partierna. Därmed riskerar vi att gå miste om variation inom varje partisystem.

För att mäta konvergens över tid tillämpar jag liknande mätprinciper som genomförts i flera tidigare med expertdata (se t ex Mair & Castles 1997). I dessa studier mäts polarisering genom att mäta avståndet mellan etablissemangspartiet längst till vänster på vänster-högerdimensionen och etablissemangspartiet längst till höger på samma dimension, en metod som utformats av Giovanni Sartori för att studera "the space of competition", det vill säga utrymmet mellan partierna som står längst ifrån varandra i partisystemet. Polariserings i partisystemet fås fram genom att subtrahera poängen för etablissemangspartiet med det högsta värdet med poängen för etablissemangspartiet med det lägsta värdet. Detta värde benämns

polariseringspoängen. Detta mått är lämpligt om partiernas ideologiska polarisering står i fokus och när partiernas väljarstöd är av mindre betydelse. En viktig skillnad bör dock betonas: Där tidigare forskning använt denna metod för att analysera förändringar längs vänster-högerdimensionen, använder denna studie den för att studera förändringar som berör konflikten kring europeisk integration och EU-policy.

Analysen genomförs i två steg. I det första steget beräknar jag polariseringspoängen längs europeiseringsdimensionen och den funktionella dimensionen. För att få fram polariseringspoängen för respektive partisystem subtraherar jag poängen för partiet med det högsta värdet längs respektive dimension med poängen för partiet med det lägsta värdet längs respektive dimension.³ Detta görs för samtliga fem tidsperioder. Eftersom den funktionella dimensionen består av tre olika policyområden jämförs medelvärdena för de tre policyområdena. För att få fram medelvärdet för de tre policyområdena adderar jag de tre värdena och delar dem med tre.

I det andra steget analyserar jag förändringen över tid. I detta steg jämför jag polariseringspoängen för respektive land vid undersökningstillfället 1999 och 2014. Förändringar i polariseringen analyseras genom att subtrahera polariseringspoängen från det första tillfället med det senaste, vilket ger en differens över tid. För att besvara den tredje delfrågan, som rör konfliktens nivå, analyseras konfliktnivån i respektive land. Konfliktnivån för hela tidsperioden fås fram genom att ta medelvärdet för polariseringspoängen i respektive partisystem längs båda dimensionerna. Jag väljer att dra gränsen för hög polarisering vid 3, där polariseringspoäng mellan 0-2,99 indikerar låg konfliktnivå över tidsperioden och polariseringspoäng i intervallet 3-6 indikerar hög konfliktnivå över tidsperioden.

För att tala om en trend över tid bör det inte endast noteras en förändring mellan första och sista undersökningstillfället utan trenden bör också vara stabil. Om polariseringspoängen fluktuerar kraftigt mellan undersökningstillfällena kan vi med mindre säkerhet uttala oss om konfliktens förändring, och försvåra slutsatsdragningen, jämfört med om trenden är linjär. Jag väljer här att definiera en stabil konfliktförändring med att konflikten ökar, eller minskar, kontinuerligt vid minst tre undersökningstillfällen. Således ges utrymme för ett trendbrott mellan två undersökningstillfällen, utan att för den sakens skull utesluta att det finns en generell trend över tid. Därutöver stärks tendensen till konfliktförändring, vare sig det gäller trend mot konvergens eller polarisering, om den totala konfliktnivån i de femton

³ Som tidigare nämnt löper CHES poängskala mellan 1-7. Detta förfarande medför att polariseringsskalan löper mellan 0-6, eftersom det högsta värdet (max 7) subtraheras med det lägsta (min 1). Denna skala gäller för samtliga tre delfrågor.

partisystemen är stabil genom undersökningstillfällena. Således tas konfliktförändring i såväl enskilda länder som totalt i beaktande vid slutsatsdragningen.

De femton partisystemen utgör studiens analysenheter. Denna typ av jämförande fallstudier med få analysenheter medför en del begränsningar i valet av kvantitativ metod. Det få antalet analysenheter i de fem tidsperioderna i kombination med syftet att analysera förändringar i såväl tid som rum begränsar möjligheten till regressionsanalys eller liknande statistiska analystekniker.

Viktigt att poängtera är att någon kausalitet inte går att uttala sig om givet denna studies utformning. Även om resultatet skulle peka på en tendens mot avpolitisering eller politisering kan vi inte med säkerhet fastslå att detta orsakats av europeisering. Exogena faktorer utöver EU kontrolleras inte för i denna studie och det är inte heller en fråga som denna studie ställer sig. Däremot kan vi peka på trender över tid i takt med att det europeiska samarbetet fördjupats, vilket är fullgott nog.

Resultat

Förekommer konfliktförändringar om den europeiska integrationens räckvidd?

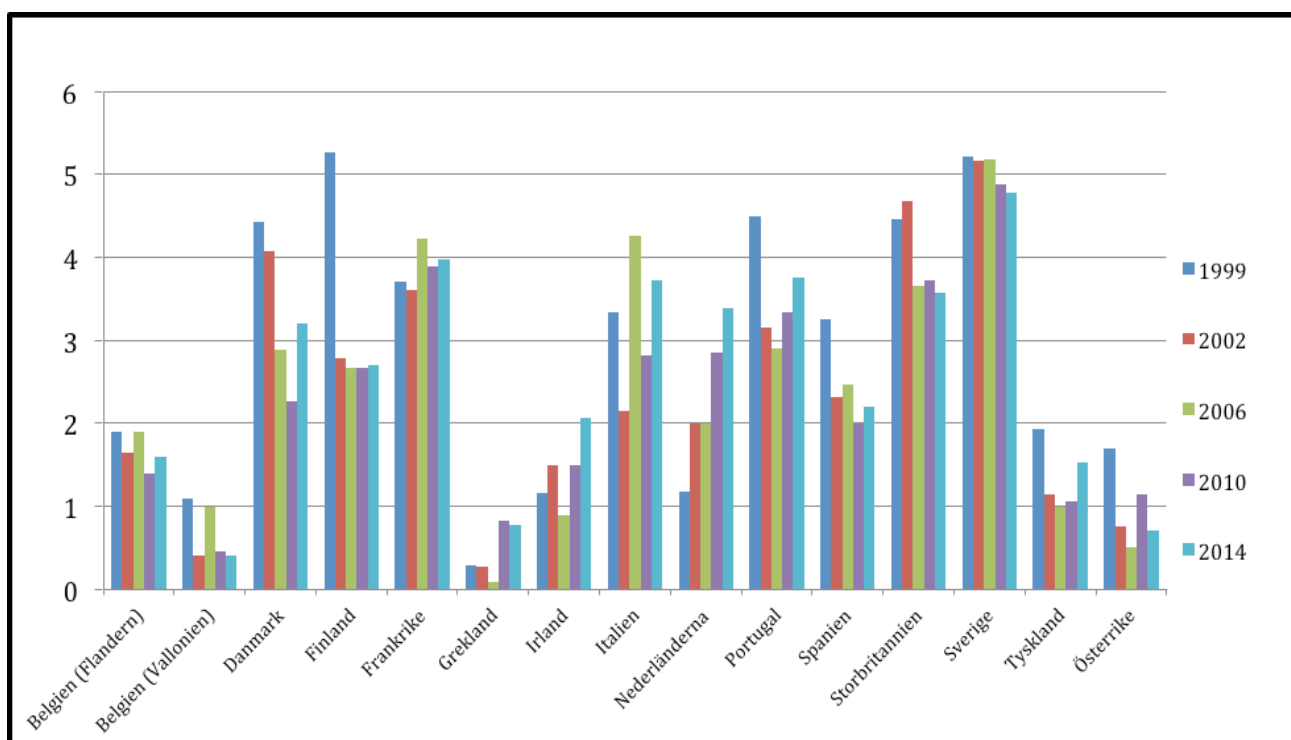
Mair och andra förespråkare för avpolitiseringstesen menar att de etablerade partierna konvergerar i frågan om den europeiska integrationens räckvidd eftersom nationella partier upplever svårigheter att påverka EU. Politiseringsförespråkarna framhåller emellertid att en ökad konflikt längs denna dimension är naturlig i takt med att EU-samarbetet fördjupas och att partierna lyckas mobilisera skiljelinjer om den europeiska integrationens räckvidd hos väljarkåren. Figur 2 ger oss underlag för att besvara den första delfrågan; hur konfliktnivån i frågan om den europeiska integrationens räckvidd förändrats över tid.

I figuren presenteras utvecklingen längs europeiseringsdimensionen 1999 och 2014. Trenden över tid talar främst i riktning mot avpolitiseringstesen. Polariseringen har minskat i tio partisystem: Belgien (Flandern), Belgien (Vallonien), Danmark, Finland, Portugal, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tyskland och Österrike. Vidare rör det sig om relativt kraftiga polariseringsminskningar. I samtliga länder utom Belgien (Flandern) och Tyskland minskar polariseringen med mer än ett halvt skalsteg (-0.50 eller mer), och kraftigare förändringar än så har skett i Danmark, Finland, Spanien och Österrike. Trenden mot en minskad polarisering får vidare stöd vid en jämförelse av medelvärdet för alla partisystem över tid. Medelvärdet för 2014 är 2.56, jämfört med 2.89 för 1999, en minskning med 0.33 (se

appendix C). Medelvärde minskar kontinuerligt mellan 1999 och 2010 för att sedan öka något under 2014, men den generella trenden är en minskad polarisering, om än svag.

Avpolitiserings-trenden bör emellertid tolkas med försiktighet. Trenden mot konvergens i de flesta partisystem är förvisso stabil i enlighet med de kriterier som ställts upp ovan, men inte i något fall linjär. I Belgien (Flandern), Portugal, Spanien och Tyskland fluktuerar polariseringen i den utsträckning att förändringen över tid bör tolkas med stor försiktighet. Vad som ligger bakom fluktuationen är oklart, men partisammansättningen i länderna är stabil över tid. Den lätt U-formade trenden i Portugal och Tyskland indikerar emellertid en ökad motsättning under de två senaste undersökningstillfällena.

Figur 2: Polariserings längs europeiseringsdimensionen 1999-2014

Kommentar: Polariserings-skalan löper mellan 0-6 där 0 = fullständigt samförstånd mellan partierna och 6 = fullständig konflikt mellan partierna. Källa: egna beräkningar av CHES 1999-2014.

I Frankrike, Grekland, Italien, Irland och Nederländerna ökar polariseringen över tid. Ökningarna är dock relativt blygsamma; endast i Nederländerna noteras en ökning med mer än ett skalsteg (+1 eller högre). Förändringen i Nederländerna är dessutom den enda linjära utvecklingen längs europeiseringsdimensionen. Utvecklingen i Italien, men även i viss mån Frankrike, präglas av instabilitet och resultaten fluktuerar i dessa länder mellan undersökningstillfällena. Den instabila utvecklingen i Italien och Frankrike är intressant men inte nödvändigtvis överraskande. Som noteras i tabell 1 är det de två länder med flest partier i

studien och partiomsättningen mellan undersökningsåren är hög, främst i Italien (se appendix A).

Resultaten i figur 2 är mindre tydliga än önskat. Partikonkurrensen fluktuerar avsevärt i flera länder och att en linjär utveckling saknas i samtliga länder med trend mot konvergens. Konflikten i flera länder ligger förvisso på en relativt hög nivå, men trenden över tid i tio partisystem och totalt, i form av medelvärden, indikerar en minskad partikonkurrens längs europeiseringsdimensionen. För att anknyta till delfrågan bedömer jag det som rimligt att dra slutsatsen att konflikten om den europeiska integrationens räckvidd främst gått i riktning mot avpolitisering. Den generella trenden är svag men går inte att förbise.

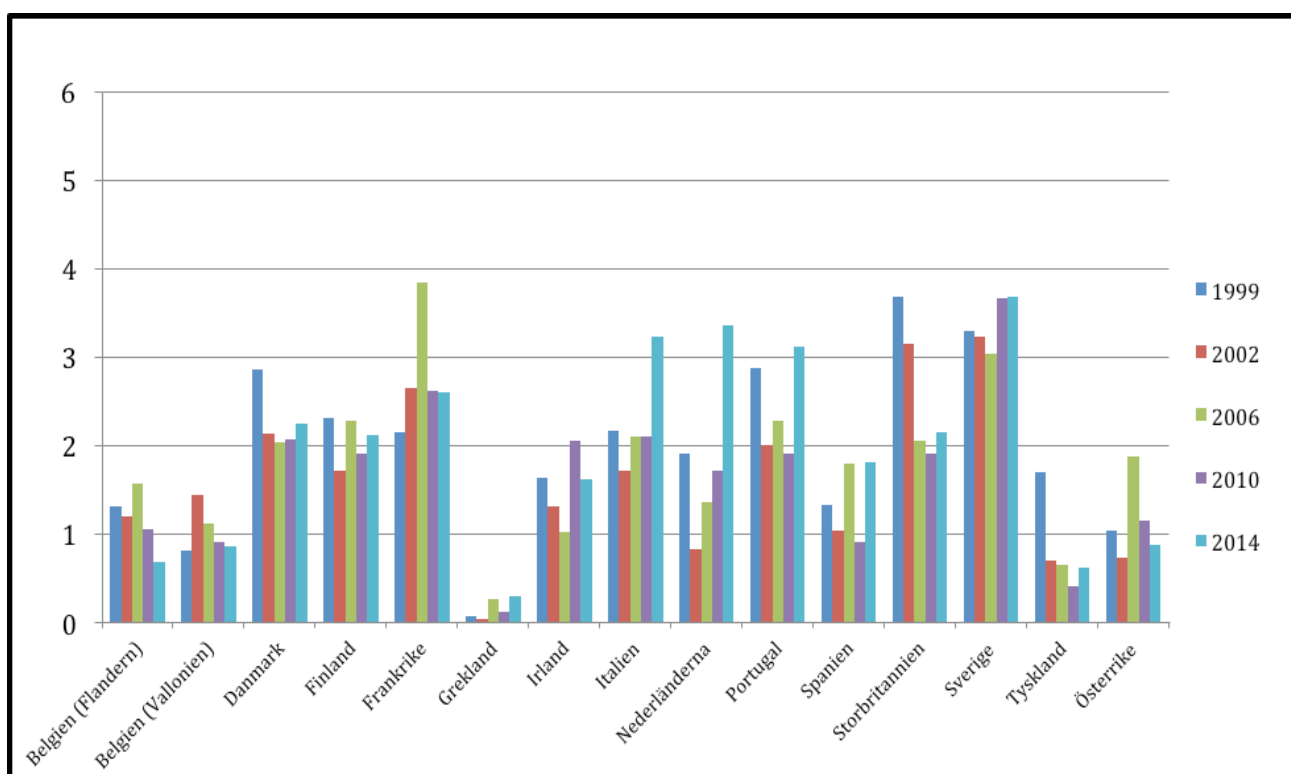
Förekommer konfliktförändringar om EU-politikens innehåll?

I takt med att EU:s genomslag på nationell politik växer menar politiseringstesens förespråkare att skiljelinjerna om EU-politikens vägval och prioriteringar kommer att växa inom nationella partisystem. Enligt avpolitiseringstesen kommer samförståndet mellan partierna att öka eftersom handlingsutrymmet för nationella partier att påverka på EU-nivå är begränsat. I figur tre ges ett underlag för att besvara den andra delfrågan: hur konfliktnivån rörande EU-politikens innehåll förändrats över tid.

I figur 3 redovisas utvecklingen längs den funktionella konfliktdimensionen för etablerade partier mellan 1999 och 2014. Som bekant rör utvecklingen längs denna dimension tre sakfrågor som slagits samman: inställningen till EU:s inre marknad, EU:s sammanhållningspolitik samt den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

Resultaten i figur 3 visar att det inte finns någon entydig trend mot konvergens eller polarisering som helhet. Av de femton partisystemen noteras en trend mot konvergens i sju: Belgien (Flandern), Danmark, Finland, Irland, Storbritannien, Tyskland och Österrike. Vidare är trenden mot konvergens svag. Endast i Storbritannien och Tyskland noteras konvergens med mer än ett skalsteg (-1 eller högre), mellan 1999 och 2014. I dessa partisystem är dessutom trenden stabil, men polariseringen ökar något 2014 jämfört med 2010. I övriga fem partisystem noteras en stabil trend mot konvergens i samtliga fall utom i Finland, men i Irland och Österrike ökar polariseringen relativt kraftigt 2010 respektive 2006, för att sedan återgå till tidigare nivåer under senare undersökningsår. Den ökade polariseringen i Irland orsakas av att Green Party tillkommer 2010. En sak är emellertid tydlig: där det sker konvergens präglas den av stabilitet.

Figur 3: Polarisering längs den funktionella dimensionen 1999-2014

Kommentar: Polariseringsskalan löper mellan 0-6 där 0 = fullständigt samförstånd mellan partierna och 6 = fullständig konflikt mellan partierna. Källa: egna beräkningar av CHES 1999-2014.

I åtta partisystem ökar polariseringen. Ökningen sker från relativt låga nivåer, främst i Belgien (Vallonien) och Grekland. Polariseringsökningen är större i Italien, Nederländerna och Sverige, där ökningen i Italien och Nederländerna är större än ett skalsteg (+1.00). Precis som längs europeiseringsdimensionen noteras den högsta konfliktnivån i Sverige också längs den funktionella dimensionen. Polariseringsökningarna är emellertid instabila. Ingen trend längs dimensionen är linjär och en stabil trend återfinns endast i Italien och Nederländerna. Utvecklingen i Italien är särskilt intressant, givet det stora antalet partier och instabiliteten i partisystemet. I resterande sex partisystem är trenden instabil, främst i Belgien (Vallonien), Grekland, Portugal och Spanien. I Grekland ökar polariseringspoängen 2014 tack vare ett nytt partis inträde, men i de andra tre länderna med instabil polarisering har inte nya partiers inträde någon effekt på polariseringspoängen. Så är fallet även i Frankrike och Sverige. Det indikerar att instabiliteten i första hand orsakas av partiernas oförmåga att formulera tydliga positioner om EU-politikens innehåll.

Resultatet i figur 3 pekar på en otydlig utveckling vid analys av respektive partisystem. Trend mot konvergens sker i sju fall och trend mot polarisering i åtta, och trenden är i flera fall instabil. Bilden av en otydlig utveckling förstärks vid en jämförelse av medelvärdena över

tid. Medelvärdet över tid för samtliga femton partisystem har knappt förändrats; 1.94 för 1999 och 1.95 för 2014 innebär i det närmaste ett nollresultat, men mellan tidsperioderna fluktuerar polariseringen kraftigt, men först 2014 når polariseringsvärdet över 1999 års resultat (se appendix C). Det stärker bilden av att det saknas en enhetlig konflikttrend i frågor som rör EU-politikens innehåll.

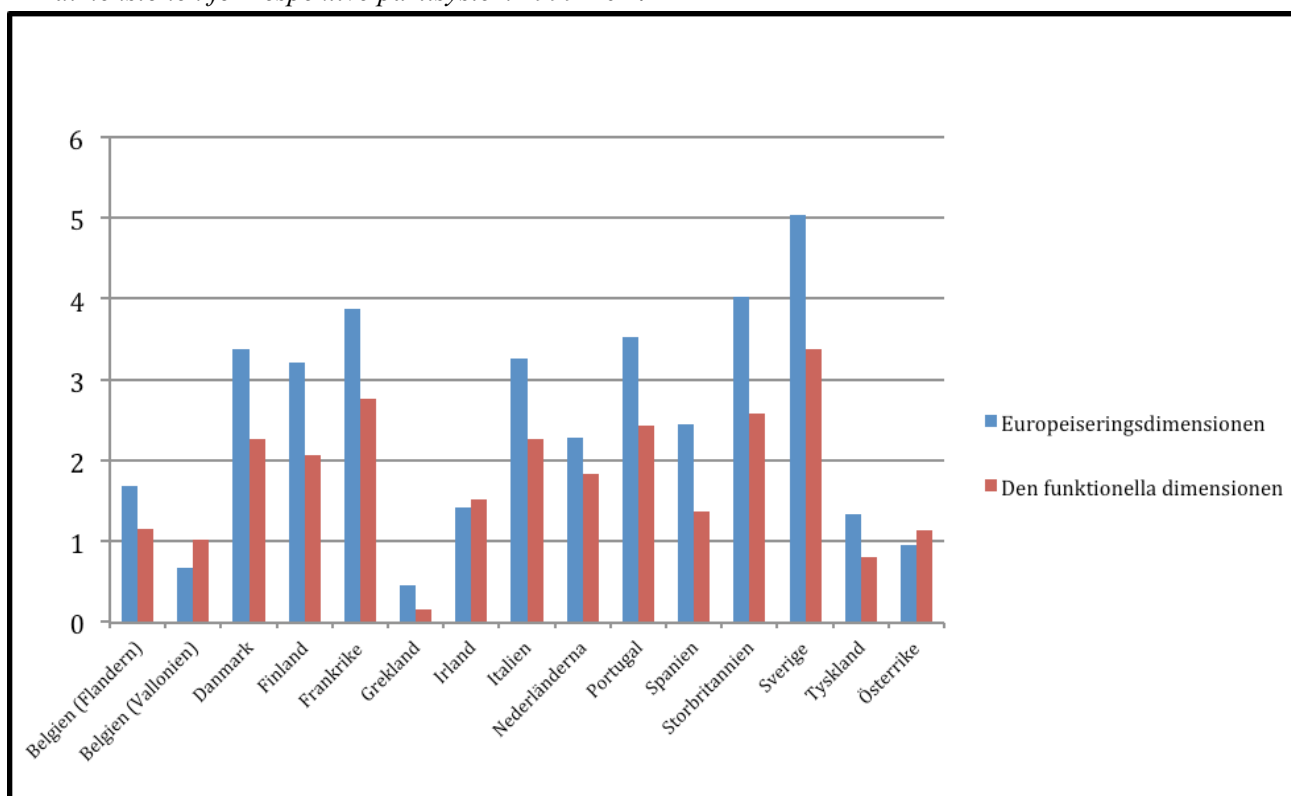
Resultaten i figur 3 lämnar inget tydligt stöd för varken avpolitiserings- eller politiserings-tesen. En stabilare trend noteras förvisso de länder där partikonkurrensen minskat, men såväl i enskilda länder som totalt, i form av medelvärden, fluktuerar resultaten kraftigt. Därutöver är antalet partisystem för respektive konfliktförändring jämt fördelat. För att anknyta till delfrågan menar jag att resultaten längs den funktionella konfliktdimensionen inte lämnar tillräckligt stöd för varken avpolitiserings- eller politiserings-tesen.

Präglas EU-politiken av hög eller låg konflikt?

Tidigare forskning menar att EU-frågan i nationella partisystem präglas av strävan efter samförstånd och att partierna undviker att diskutera EU-relaterade frågor (Johansson & Raunio 2001; Aylott 2002). Figur 4 ger underlag för att besvara den tredje och sista delfrågan – huruvida konflikten längs Mairs båda dimensioner präglas av hög eller låg partikonkurrens mellan 1999 och 2014.

Figur 4 redovisar medelvärdet för de fem undersökningstillfällena längs respektive dimension. Medelvärdet för de femton partisystemen är 2.50 längs europeiseringsdimensionen och 1.78 för den funktionella dimensionen. Medelvärdena indikerar främst stöd för avpolitiserings-tesen i enlighet med kriterierna för låg respektive hög konflikt, men europeiseringsdimensionen präglas av hög konflikt i sju partisystem: Danmark, Frankrike, Italien, Nederländerna, Portugal, Storbritannien och Sverige. Under samtliga fem undersökningstillfällen noteras den största polariseringen längs europeiseringsdimensionen i Sverige. I dessa länder är det främst EU-kritiska partier som driver upp polariseringspoängen, till exempel franska kommunistpartiet (PCF), Christian Union i Nederländerna, Left Bloc i Portugal och brittiska Tories. De höga polariseringspoängen i Sverige och Danmark är särskilt intressanta mot bakgrund av att länderna utgör ”riskfall” för kartellisering enligt Katz och Mair (1995). Även i dessa länder drar EU-skeptiska vänsterpartier, Vänsterpartiet respektive Socialistisk Folkeparti, upp polariseringspoängen.

Figur 4: Genomsnittlig konfliktnivå längs europeiseringsdimensionen och den funktionella dimensionen för respektive partisystem 1999-2014

Kommentar: Polariseringskalan löper mellan 0-6 där 0 = fullständigt samförstånd mellan partierna och 6 = fullständig konflikt mellan partierna. Källa: egna beräkningar av CHES 1999-2014.

Den genomgående högre konfliktnivån längs europeiseringsdimensionen är ett annat intressant resultat. I endast tre länder är konflikten högre längs den funktionella dimensionen, och det i länder där konflikten längs båda dimensionerna är mycket låg: Belgien (Vallonien), Irland och Österrike. Vidare är konflikten avsevärt lägre längs den funktionella dimensionen – i hela åtta länder skiljer ett skalsteg (+1.00) mellan dimensionerna, medan en hög konfliktnivå längs den funktionella dimensionen endast noteras i Sverige. Figur 4 ger sammantaget underlag för att hävda att partikonkurrensen i EU-frågor i första hand berör frågor om EU:s räckvidd snarare än vilken politik som bör föras inom EU-systemets ramar.

Trots att konfliktnivån är högre längs europeiseringsdimensionen går det inte att ta miste på att båda dimensionerna präglas av låg konfliktnivå. För att anknyta till delfrågan anser jag att figur 4 ger skäl att dra slutsatsen att EU-politiken, särskilt vad gäller frågor om EU-politikens innehåll, präglas av låg partikonkurrens.

I tabell 3 sammanfattas utvecklingen längs de två dimensionerna för respektive partisystem och summerar svaren på de två första delfrågorna. I en pluralitet av länderna är trenden konvergerande längs båda dimensionerna, men det är tydligt att resultatet är spretigt

och resultaten fluktuerar i flera partisystem. I fem partisystem är trenden stabil längs båda dimensionerna, i varav tre trenden är konvergerande över tid. I samtliga partisystem med konvergerande trend längs båda dimensionerna finns en stabil trend längs någon av dimensionerna.

Tabell 3: Sammanfattande utveckling längs de två dimensionerna inom respektive partisystem.

		Europeiseringsdimensionen	
		Tendens mot konvergens	Tendens mot polarisering
Tendens mot konvergens	Den funktionella dimensionen	Belgien (Flandern) ^ Danmark ° ^ Finland ° Storbritannien ° ^ Tyskland ^ Österrike ° ^	Irland ° ^
Tendens mot polarisering		Belgien (Vallonien) ° Portugal Spanien Sverige °	Frankrike Grekland ° Italien ^ Nederländerna ° ^

° = Stabil trend längs europeiseringsdimensionen

^ = Stabil trend längs den funktionella dimensionen

Slutsatser

Europeiseringens effekter på nationell partikonkurrens i EU-frågor

Målet med den här studien har varit att empiriskt belysa ett i partiforskningen uppmärksammat problem: att europeiseringen av nationell politik går hand i hand med avpolitisering. Idén om avpolitisering ställs på sin spets i den inflytelserika kartellpartiteorin, vars förespråkare menar att EU-frågor är ett centralt policyområde för kartellisering av nationella partisystem. Teorins företrädare menar att partipolitiska skiljelinjer, i form av partikonkurrens om motstridiga policyalternativ, successivt urholkas när medlemsländernas politik harmoniseras och en lång rad politiska befogenheter överförs till EU-nivå (Mair 2007a; Katz & Mair 2009). Hix (1999; 2008) och flera andra forskare (t ex Marks & Steenbergen 2002; van der Eijk & Franklin 2004) menar dock att ökad politisering, i form av ett successivt återupplivande av partipolitiska konflikter om EU, är att vänta när den europeiska integrationen utkristalliserar vinnare och förlorare. Syftet med denna studie har varit att ställa de motstridiga hypoteserna mot varandra för att undersöka om nationell partikonkurrens i frågor om den europeiska integrationens räckvidd och EU-politikens innehåll har minskat eller ökat över tid.

Utifrån en analysmodell, som dels indikerar partipolitiska motsättningar i konkreta sakfrågor – den funktionella dimensionen, och dels motsättningar om räckvidden på europeisk integration – europeiseringsdimensionen, har tre delfrågor besvarats utifrån expertdata från fjorton EU-länder. Den första delfrågan berörde konfliktutvecklingen längs europeiseringsdimensionen mellan 1999 och 2014. Även om konfliktnivån fluktuerar i flertalet partisystem mellan undersökningstillfällena är den sammantagna trenden att partikonkurrensen minskat i frågan om EU:s räckvidd, om än svagt. Partikonkurrensen har förändrats och minskat i de flesta partisystem, men denna utveckling är i flera fall instabil. Den minskade konfliktnivån över frågan om EU:s vara eller icke vara ligger i linje med avpolitiseringstesen men bekräftar även Hix resonemang om att de etablerade partierna konvergerar längs det Hix kallar ”pro/anti-EU-dimensionen” (Hix 1999).

Den andra delfrågan berörde konfliktutvecklingen om EU-politikens innehåll - i den här studien operationaliserad genom en sammanslagning av tre frågeområden: inställningen till EU:s inre marknad, EU:s sammanhållningspolitik samt EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Resultatet längs den funktionella konfliktdimensionen lämnar emellertid inget underlag för att bekräfta någon av hypoteserna. Jämfört med 1999 är konflikten oförändrad 2014, men den stora fluktuationen i polariseringen mellan

undersökningstillfällena, såväl inom flertalet partisystem som totalt, indikerar att det inte förekommer förändringar i den utsträckning att vi kan tala om någon trend i endera riktning. Frånvaron av en tydlig trend blottlägger de etablerade partiernas tvetydliga policypreferenser i en tid när gränsen mellan det nationella och det europeiska blir otydligare. I ljuset av detta kan stora policyskiftningar, som den osammanhängande polariseringen indikerar, sätta ljus på partiernas osäkerhet om vilka politiska vägval som bör prioriteras på nationell nivå och när de bedöms vara lämpligare på EU-nivå. Den osammanhängda polariseringen kan således tolkas som att omorienteringen är ständigt pågående anpassningsprocess, där partierna förhåller sig till en utveckling där EU:s påverkan på nationell politik successivt blir viktigare.

Bakom den ojämna polariseringen indikeras ett intressant resultat: en minskad partikonkurrens om EU:s räckvidd verkar inte kompenseras av en ökad konflikt om EU-politikens innehåll. Denna tendens stärks vid resultatet i den tredje delfrågan – den totala konfliktnivån i respektive partisystem över tid. Konflikten längs den funktionella dimensionen är avsevärt lägre än längs europeiseringsdimensionen. I flera partisystem är konflikten om EU:s räckvidd hög medan konflikten om konkreta sakfrågor är låg i samtliga partisystem utom i Sverige. Detta resultat indikerar att EU-politiken sammantaget präglas av låg konflikt, men att de etablerade partierna ännu föredrar att konkurrera om EU:s räckvidd, inte dess politiska innehåll. Sammantaget tyder resultaten från denna studie att tendenserna till avpolitisering är svaga, men likväl mer framträdande än en ökad politisering. Studiens övergripande frågeställning, huruvida konflikten i EU-frågor i nationella partisystem avpolitiserats över tid, kan därför kort och gott sammanfattas med ett *nja*.

Det finns skäl att fråga sig vad ett sådant resultat får för effekter på demokratiska principer om representativitet och väljarkårens möjlighet att göra ett informerat val. Om de etablerade partierna också i framtiden föredrar att konkurrera om frågan om EU:s existens snarare än om vilken politik som bör föras inom EU-systemets ramar kan det föra med sig demokratiska problem, i linje med Ladrechts farhågor. De väljare som har en bestämd uppfattning om EU:s existens men som vill göra ett informerat val utifrån partiernas inställningar i EU-sakfrågor riskerar att inte bli tillräckligt väl representerade i exempelvis Europaparlamentet. Den väljare som baserar sitt val på inställningen till sakpolitiska frågor får ett svårare val när partikonkurrensen urholkas. Mair framhåller att en viktig aspekt av avpolitiseringsproblemet är att partierna konkurrerar om EU-politiken på ”fel” arena. Valrörelserna till Europaparlamentet domineras av frågor som rör EU:s existens trots att kompetensen om EU:s institutionella struktur ligger hos de nationella parlamenten. Partikonkurrens längs den funktionella dimensionen är desto mer relevant för valen till

Europaparlamentet i och med att denna institution har kompetens över ett stort antal politiska sakfrågor i rollen som medlagstiftare (Mair 2007a). Partiernas oförmåga att presentera motstridiga policyalternativ kan därmed utgöra ett problem.

Dessa slutsatser bör emellertid tolkas med försiktighet och studiens begränsningar bör framhållas. Mot bakgrund av studiens tidsspann – 1999-2014 – kan vi bara uttala oss om konfliktnivån i västeuropeiska partisystem *efter* Maastrichtfördragets ikraftträdande och de andra reformer av EU:s funktionssätt som genomfördes under 80- och 90-talet. Att vi inte kunnat jämföra med tiden före dessa förändringar, eller med övriga EU-länder, medför begränsningar i slutsatsdragningen. Vi kan visserligen uttala oss om en tendens i europeiseringens kölvatten, men säkrare slutsatser om europeiseringens kausala verkan på konfliktnivån i EU-frågor skulle kräva längre tidsserier.

Något som inte berörts i denna studie är EU-frågornas *saliency*, det vill säga vilken vikt som partier tillmäter EU-frågor. Tendenser till avpolitisering och politisering har avgränsats till att beröra förekomsten av motstridiga policyalternativ, men hur mycket vikt partierna tillmäter en fråga är den andra sidan av ”politiseringsmyntet” och avhandlas i flera studier om nationella partiers inställning till europeisk integration (Kritzinger et al. 2004). En kombination av ”myntets” båda sidor skulle ge ett mer heltäckande resultat.

Att den funktionella konfliktdimensionen reducerats till relativt få sakfrågeområden – tre stycken – gör att resultatet längs denna dimension bör tolkas med försiktighet. Bristerna i datamaterialet gör sig här påmind eftersom tidsanalyser av sakfrågor som anses bli föremål för partipolitisk konflikt mellan vänster och höger, så som arbetsmarknadspolitik, makroekonomisk reglering och miljö, inte varit möjliga att göra. Hur resultatet längs den funktionella konfliktdimensionen skulle påverkats av att inkludera dessa frågeområden kan vi bara spekulera i, men de hade behövts för att ge ett säkrare svar på frågan, inte minst mot bakgrund av de stora fluktuationerna längs den funktionella dimensionen.

Framtida forskning

Denna studie har syftat till att täppa till en empirisk lucka i forskningen om europeiseringens påverkan på nationell partikonkurrens i EU-frågor, men det finns ingalunda skäl att betrakta den akademiska debatten på detta område som avgjord. Fler studier med ett länderjämförande perspektiv behövs för att med större säkerhet fastslå europeiseringens avpolitiserande eller politiserande effekter. Tidigare studier om europeisering av nationell politik har begränsat sig i valet av analysenheter och lämnat få möjligheter till breda generaliseringsanspråk (Johansson & Raunio 2001; Aylott 2002; Kritzinger et al. 2004). Större länderjämförande

studier vore en intressant ingång genom exempelvis så kallad *qualitative comparative analysis* (QCA). Därmed skulle vi kunna identifiera nödvändiga och tillräckliga villkor för att en konfliktförändring äger rum och skänka nytt ljus över vilka faktorer som driver på sambandet och öppna upp för fler teoriutvecklande studier. Därutöver kan framtida forskning, genom att i högre utsträckning kombinera analyser av saliency och polarisering, visa hur EU-frågor strukturerar konflikt i nationella partisystem.

För att stärka resultatens externa validitet tror jag att fler studier av de ”nya” medlemsländerna – de länder som inträtt i EU 2004 eller senare - vore en relevant väg framåt. När EU förändras i riktning mot en fördjupad ekonomisk och politisk union är det rimligt att anta att central- och östeuropeiska partier tvingas till en omorienteringsprocess som liknar den som västeuropeiska partier undergick i kölvattnet av Maastrichtfördraget. Studier av de nya medlemsländerna har på senare tid anammats av europeiseringsforskare (Ladrech 2009) och gör att vi kan uttala oss om europeiseringens effekter i hittills understuderad kontext.

Som tidigare konstaterat kan europeiseringens effekter på nationell partikonkurrens i EU-frågor spåras på andra arenor. Genom fler studier av partiernas interaktioner på den parlamentariska arenan, exempelvis i de nationella parlamentens EU-nämnder, kan vi få en djupare bild av hur partikonkurrensen formas och vilka motstridiga policyalternativ som ställs mot varandra i den nationella EU-politiken. Som Loxbo (2014) mycket riktigt konstaterar utgör EU-nämnderna den arena där den nationella EU-politiken läggs fast. De utgör därmed en utmärkt analysenhet för framtida studier.

Referenser

- Abedi, Amir (2002). "Challenges to established parties: The effects of party system features on the electoral fortunes of anti-political-establishment parties". *European Journal of Political Research* 41:4, 551-583.
- Aylott, Nicholas (2002). "Let's Discuss this Later: Party Responses to Euro-division in Scandinavia". *Party Politics* 8:4, 441-461.
- Bakker, Ryan, Erica Edwards, Seth Jolly, Jonathan Polk, Jan Rovny, Marco Steenbergen (2014). "Anchoring the experts: Using vignettes to compare party ideology across countries". *Research and Politics* 1:3, 1-8.
- Bakker, Ryan, Erica Edwards, Liesbet Hooghe, Seth Jolly, Jelle Koedam, Filip Kostelka, Gary Marks, Jonathan Polk, Jan Rovny, Gijs Schumacher, Marco Steenbergen, Milada Vachudova, and Marko Zilovic (2015). "1999-2014 Chapel Hill Expert Survey Trend File." Version 2015.1. Available on chesdata.eu. Chapel Hill, NC: University of North Carolina, Chapel Hill.
- Blyth, Mark & Richard S. Katz (2005). "From Catch-All Politics to Cartelisation: The Political Economy of the Cartel Party". *West European Politics* 28:1, 33-60.
- Budge, Ian (2000). "Expert judgements of party policy positions: uses and limitations in political research". *European Journal of Political Research* 37:1, 103-113.
- Carter, Elisabeth, Kurt Richard Luther & Thomas Poguntke, "European Integration and Internal Party Dynamics", 1-25 i Poguntke, Thomas, Nicholas Aylott, Elisabeth Carter, Robert Ladrech & Kurt Richard Luther, *The Europeanization of National Political Parties. Power and organizational adaptation*. New York: Routledge.
- Detterbeck, Klaus (2005). "Cartel Parties in Western Europe?". *Party Politics* 11:2, 173-191.
- van der Eijk, Cees & Mark N. Franklin (2004). "Potential for Contestation on European Matters at National Elections in Europe" s 32-50 i Marks, Gary & Marco Steenbergen (red.), *European Integration and Political Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gabel, Matthew & Simon Hix (2002). "Defining the EU Political Space: An Empirical Study of the European Elections Manifestos, 1979-1999". *Comparative Political Studies* 35:8, 934-964.
- Hagevi, Magnus (2014). "Förändrade villkor för riksdagens partigrupper". *Statsvetenskaplig tidskrift* 116:1, 1-16.
- Hellner, Anders (2015) "Belgien", i *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig: <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/belgien> (hämtad 2015-12-07).
- Hellström, Johan (2008). "Who leads, who follows? Re-examining the party-electorate linkages on European Integration". *Journal of European Public Policy* 15:8, 1127-1144.
- Hix, Simon (1999). "Dimensions and Alignments in European Union Politics: Cognitive Constraints and Partisan Responses". *European Journal of Political Research* 35:2, 69-106.
- Hix, Simon (2008). *What's wrong with the European Union and how to fix it*. Polity.

- Hooghe, Liesbet & Gary Marks (2009). "A Postfunctionalist Theory of European Integration: From Permissive Consensus to Constraining Dissensus". *British Journal of Political Science* 39:1, 1-23.
- Hooghe, Liesbet, Gary Marks & Carole Wilson (2002). "Does Left/Right Structure Party Positions on European Integration?" *Comparative Political Studies* 35:8, 965-989.
- Johansson, Karl Magnus (2010). "Varför är det nödvändigt att forska om Europeiska unionen?". *Statsvetenskaplig tidskrift* 112:5, 633-644.
- Johansson, Karl Magnus & Tapio Raunio (2001). "Partisan responses to Europe: Comparing Finnish and Swedish political parties". *European Journal of Political Research* 39:2, 225-249.
- Katz, Richard S. & Peter Mair (1995). "Changing Models of Party Organization and Party Democracy. The Emergence of the Cartel Party". *Party Politics* 1:1, 5-28.
- Katz, Richard S. & Peter Mair (2009). "The Cartel Party Thesis: A Restatement". *Perspectives on Politics* 7:4, 753-766.
- Kirchheimer, Otto (1957). "The waning of opposition in parliamentary regimes". *Social Research* 24:2, 127-156.
- Kitschelt, Herbert (2000). "Citizens, politicians, and party cartellization: Political representation and state failure in post-industrial democracies". *European Journal of Political Research* 37:2, 149-179.
- Kitschelt, Herbert & Anthony McGann (1995). *The radical right in Western Europe. A comparative analysis*. Ann Arbor, Michigan: University of Michigan Press.
- Koole, Ruud (1996). "Cadre, Catch-all or Cartel? A Comment on the Notion of the Cartel Party". *Party Politics* 2:4, 507-523.
- Kritzinger, Sylvia, Francesco Cavacorta & Raj S. Charl (2004). "Continuity and change in party positions towards Europe in Italian parties: an examination of parties' manifestos". *Journal of European Public Policy* 11:6, 954-974.
- Ladrech, Robert (1994). "Europeanization of Domestic Politics and Institutions: The Case of France". *Journal of Common Market Studies* 32:1, 69-88.
- Ladrech, Robert (2002). "Europeanization and Political Parties. Towards a Framework for Analysis". *Party Politics* 8:4, 389-403.
- Ladrech, Robert (2007). "National political parties and European governance: the consequences of 'missing in action'". *West European Politics* 30:5, 945-960.
- Ladrech, Robert (2009). "Europeanization and political parties". *Living Reviews in European Governance* 4:1.
- Loxbo, Karl (2014). "Europeisering och kartellisering av nationella partisystem? Förändrade konfliktlinjer mellan partierna i riksdagens EU-nämnd 1995-2012". *Statsvetenskaplig tidskrift* 116:1, 123-147.
- Mair, Peter (2000). "The Limited Impact of Europe on National Party Systems". *West European Politics* 23:4, 27-51.
- Mair, Peter (2007a). "Political Opposition and the European Union". *Government and Opposition* 42:1, 1-17.
- Mair, Peter (2007b). "Political Parties and Party Systems", s 154-166 i Graziano, Paulo & Maarten P. Vink (red.), *Europeanization: New Research Agendas*. New York: Palgrave Macmillan

- Mair, Peter & Francis G. Castles (1997). "Reflections: Revisiting expert judgements". *European Journal of Political Research* 31:1, 147-157.
- Marks, Gary & Carole Wilson (2000). "The Past in the Present: A Cleavage Theory of Party Response to European Integration". *British Journal of Political Science* 30:3, 433-459
- Marks, Gary & Marco Steenbergen (2002). "Understanding Political Contestation in the European Union". *Comparative Political Studies* 35:2, 879-892.
- Marks, Gary, Liesbet Hooghe, Marco Steenbergen & Ryan Bakker (2007). "Crossvalidating data on party positioning on European integration". *Electoral Studies*, 26:1, 23-38.
- Olsen, Johan P (2002). "The Many Faces of Europeanization". *Journal of Common Market Studies* 40:5, 921-952.
- Poguntke, Thomas, Nicholas Aylott, Robert Ladrech & Kurt Richard Luther (2007). "The Europeanisation of national party organisations: A conceptual analysis". *European Journal of Political Research* 46:6, 747-771.
- Radaelli, Claudio M. (2000). "Whither Europeanization? Concept Stretching and Substantive Change". *European Integration online Papers (EIoP)* 4:8. Tillgänglig på SSRN: <http://ssrn.com/abstract=302761>
- Sartori, Giovanni (1976). *Parties and party systems: A framework for analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Scarrow, Susan (2006). "Party subsidies and the freezing of party competition: Do cartel mechanisms work?". *West European Politics* 29:4, 619-639.
- Schmidt, Vivien A (2005). "Democracy in Europe: The impact of European Integration". *Perspectives on Politics*, 3:4, 761-779.
- Steenbergen, Marco & Gary Marks (2007). "Evaluating Expert Judgements". *European Journal of Political Research* 46.3, 347-366.
- Taggart, Paul (1998). "A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European Party Systems". *European Journal of Political Research* 33:3, 363-388.
- Vernersdotter, Frida (2015). *Åsiktsstruktur i EU-attityder*. CERGU's Working Paper Series 2015:1.
- Von Sydow, Göran (2013). *Politicizing Europe: Patterns of party-based opposition to European integration*. Stockholm Studies in Political Science 151, Stockholm University.

Webbaserade källor

- European Journal of Political Research Political Data Yearbook*:
<http://onlinelibrary.wiley.com/journal/10.1111/%28ISSN%292047-8852>. Läst november-december 2015.
- Parties and Elections in Europe*: <http://www.parties-and-elections.eu/>. Läst november-december 2015.

Appendix

Appendix A: Samtliga partier i undersökningen

Belgien (Flandern)							
Akronym	1999	2002	2006	2010	2014	Partinamn	
SP	x	x	x	x	x	Socialist Party	
AGALEV; Groen	x	x	x	x	x	Agalev; Green	
VLD	x	x	x	x	x	Liberal Party	
CVP; CD&V	x	x	x	x	x	Christian People's Party; Christian Democratic and Flemish	
VU; NVA	x	x	x	x	x	People's Union; New Flemish Alliance	
Belgien (Vallonien)							
PS	x	x	x	x	x	Socialist Party	
ECOLO	x	x	x	x	x	Ecolo	
PRL/MR	x	x	x	x	x	Liberal Reformist Party; Reformist Movement	
FDF/RW	x				x	Francophone Democratic Front	
PSC; CDH	x	x	x	x	x	Christian Social Party; Humanist Democratic Movement	
Danmark							
SD	x	x	x	x	x	Social Democrats	
RV	x	x	x	x	x	Radical Left-Social Liberal Party	
KF	x	x	x	x	x	Conservative People's Party	
LA				x	x	Liberal Alliance	
SF	x	x	x	x	x	Socialist People's Party	
V	x	x	x	x	x	Venstre, Liberal Party of Denmark	
CD	x					Centre Democrats	
KrF	x					Christian People's Party	
Finland							
SDP	x	x	x	x	x	Social Democratic Party of Finland	
KOK	x	x	x	x	x	National Coalition Party	
KESK	x	x	x	x	x	Finnish Center Party	
VAS	x	x	x	x	x	Left Alliance	
SFP	x	x	x	x	x	Swedish People's Party	
VIHR	x	x	x	x	x	Green League	
SKL: KD	x	x	x	x	x	Finnish Christian League; Christian Democrats	
Frankrike							
PS	x	x	x	x	x	Socialist Party	
RPR/UMP	x	x	x	x	x	Rally for the Republic; Union for Popular Movement	
VERTS	x	x	x	x	x	Green Party	
PCF	x	x	x	x	x	French Communist Party	
PRG	x	x	x	x	x	Radical Party of the Left	
UDF; MODEM	x	x	x	x	x	Union for French Democracy; Democratic Movement	
DL	x	x				Liberal Democracy	
NC				x	x	New Centre	
PRV					x	Radical Party	
AC					x	Centrist Alliance	
Grekland							
PASOK	x	x	x	x	x	Panhellenic Socialist Movement	
ND	x	x	x	x	x	New Democracy	
DIMAR					x	Democratic Left	
Irland							
FF	x	x	x	x	x	Fianna Fail	

FG	x	x	x	x	x	Fine Gael
Lab	x	x	x	x	x	Labour
PD	x	x	x			Progressive Democrats
GP				x	x	Green Party

Italien

PD				x	x	Democratic Party
PDS; DS	x	x	x			Democratic Party of the Left; Democrats of the Left
FI; PDL	x	x	x	x	x	Forward Italy; The People of Freedom
CCD; UDC	x	x	x	x		Christian Democratic Center; Union of Christian and Center Democrats
SL; SEL				x	x	Left and Freedom; Left Ecology Freedom
SC					x	Civic Choice
UDC					x	Union of the Centre
PRI	x					Italian Republican Party
PPI	x	x				Italian Popular Party
DEM; DL	x	x	x			The Democrats; Democracy is Freedom – The Daisy
UD	x					Democratic Union
Verdi	x		x	x		Federation of the Greens
RI	x	x				Italian Renewal Dini-List
AN	x	x	x	x		National Alliance
UDEUR		x	x			Democrats Union for Europé
IdV		x	x	x		Italy of Values
CD					x	Democratic Centre
NPSI			x			New Italian Socialist Party
PSI				x		Italian Socialist Party
PdCI			x	x		Party of Italian Communists
NCD					x	New Centre-Right
PSDI; SDI	x		x			Italian Democratic Socialist Party; Italian Democratic Socialists
CDU	x	x				United Christian Democrats
SEG	x					Segni Pact

Nederländerna

CDA	x	x	x	x	x	Christian Democratic Appeal
PvdA	x	x	x	x	x	Labour Party
VVD	x	x	x	x	x	People's Party of Freedom and Democracy
D66	x	x	x	x	x	Democrats 66
CU				x	x	Christian Union

Portugal

BE	x		x	x	x	Left Bloc
CDS/PP	x	x	x	x	x	Democratic and Social Center/People's Party
PS	x	x	x	x	x	Partido Socialista
PPD/PSD	x	x	x	x	x	Democratic People's Party/Social Democratic Party

Spanien

PSOE	x	x	x	x	x	Spanish Socialist Worker's Party
PP	x	x	x	x	x	People's Party
CiU	x	x	x	x	x	Convergence and Unity
PNV	x	x	x	x	x	Basque Nationalist Party
IU	x	x	x	x	x	United Left
UPD				x	x	Union, Progress and Democracy

Storbritannien

Cons	x	x	x	x	x	Conservative Party
Lab	x	x	x	x	x	Labour Party
LibDems	x	x	x	x	x	Liberal Democratic Party

Sverige

V	x	x	x	x	x	Left Party
SAP	x	x	x	x	x	Worker's Party Social Democrats

C	x	x	x	x	x	Center Party
FP	x	x	x	x	x	Liberal People's Party
M	x	x	x	x	x	Moderate Party
KD	x	x	x	x	x	Christian Democrats
MP	x	x	x	x	x	Environmental Party - The Greens

Tyskland

CDU	x	x	x	x	x	Christian Democratic Union
SPD	x	x	x	x	x	Social Democratic Party of Germany
FDP	x	x	x	x	x	Free Democratic Party
Grünen	x	x	x	x	x	Alliance 90/The Greens
CSU	x	x	x	x	x	Christian Social Union of Bavaria

Österrike

SPÖ	x	x	x	x	x	Social Democratic Party of Austria
ÖVP	x	x	x	x	x	Austrian People's Party
Grüne	x	x	x	x	x	The Austrian Green Party
LIF	x	x	x			Liberal Forum

Antal partier = 101

Appendix B: Utelämnade partier i undersökningen

Belgien (Flandern)

Flemish Block; Flemish Interest (VB), List Dedecker (LDD), Social-Liberal Party; Spirit (SLP; Spirit), Worker's Party of Belgium (PVDA), ID21

Belgien (Vallonien)

Parti Populaire (PP), Citizens' Movement for Change (MCC), National Front (FN)

Danmark

Progress Party (FP), Red/Green Unity List (EL), Danish People's Party (DF), Danish People's Movement (DF), June Movement (JuniB), People's Movement (FolkB)

Finland

True Finns (PS), Ecological Party (KIPU), Reform Group (REM), Pensioners for the People (EKA)

Frankrike

Front National (FN), Rally for France; Movement for France (RPF; MPF), Workers' Struggle/Revolutionary Communist League (LO-LCR), Independent Ecological Movement (MEI), The Right (D), Hunting, Fishing, Nature, Tradition Party (CPNT), National Republican Movement (MN), Together (Ens), Left Party (PG)

Grekland

Progressive Left Coalition (SYN), Coalition of the Radical Left (SYRIZA), Communist Party of Greece (KKE), Political Spring (POLA), Democratic Social Movement (DIKKI), Independent Greeks (ANEL), Golden Dawn (XA), The River (Potami), Popular Orthodox Rally (LAOS), Ecologist Greens (OP),

Irland

Sinn Fein (SF), Socialist Party (SP), People Before Profit Alliance (PBPA)

Italien

South Tyrolean People's Party (SVP), Bonino List (LB), Tricolore Flame Social Movement (MS), Sardinian Action Party (PsDA), Party of Proletarian Unity for Communism (PdUP), Communist Refoundation Party (RC), Sardinian Action Party (PsDA), Pensioners' Party (PP), European Republican Movement (MRE), Movement for Autonomies (MpA), Democratic Left (SD), Brothers of Italy (FDL), Five Star Movement (M5S), Lega Nord (LN), Italian Radicals (RAD), Aosta Valley (VdA),

Nederländerna

Green Left (GL), Political Reformed Party (SGP), Reformed Political League (GPV), Reformational Political Federation (RPF), Centre Democrats (CD), Socialist Party (SP), Lijst Pim Fortuyn (LPF), Party for Freedom (PVV), Party for the Animals (PvdD), 50PLUS

Portugal

Democratic Unitarian Coalition (CDU), Earth Party (MPT)

Spanien

Podemos, Ciudadanos, Amaiur, Europe of the Peoples – Greens (EdP-V), Coalition for Europé (CpE), Aragonese Council (CHA), Catalan Socialist Party (PSC), Initiative for Catalonia (IC), Coalition Canaria (CC), Andalusian Party (PA), The Greens (VERDE), Galician Nationalist Bloc (BNG), Valencian Union (UV), Republican Left of Catalonia (ERC), Aragonese Party (PAR), We Basque Citizens (EH), Basque Solidarity (EA)

Storbritannien

Scottish National Party (SNP), Plaid Cymru (Plaid), Green Party (Green), UKIP, British National Party (BNP)

Sverige

Sweden Democrats (SD), June List (JL), New Democracy (NyD), Pirate Party (PIRAT), Feministiskt Initiativ (FI)

Tyskland

Die Linke, National Democratic Party of Germany (NPD), Pirate Party of Germany (Piraten), Alternative for Germany (AfD), Human Environment Animal Protection (DieTier), Republikaner (REP)

Österrike

Freedom Party of Austria (FPÖ), Alliance for the Future of Austria (BZÖ), Hans-Peter Martin's List (MARTIN), Team Stronach for Austria (TeamStronach)

Appendix C

Tabell 4: Konfliktnivån längs europeiseringsdimensionen i EU14 1999-2014

	1999	2002	2006	2010	2014	Förändring (1999-2014)
Belgien (Flandern)	1.89	1.64	1.90	1.40	1.60	- 0.29
Belgien (Vallonien)	1.10	0.40	1.00	0.46	0.40	- 0.70
Danmark	4.43	4.08	2.89	2.27	3.20	- 1.23
Finland	5.26	2.78	2.67	2.67	2.70	- 2.56
Frankrike	3.71	3.61	4.22	3.89	3.98	+ 0.27
Grekland	0.29	0.27	0.09	0.82	0.78	+ 0.49
Irland	1.16	1.50	0.90	1.50	2.07	+ 0.91
Italien	3.34	2.15	4.25	2.81	3.72	+ 0.38
Nederländerna	1.18	2.00	2.00	2.85	3.38	+ 2.20
Portugal	4.50	3.15	2.90	3.33	3.75	- 0.75
Spanien	3.25	2.31	2.46	2.00	2.20	- 1.05
Storbritannien	4.46	4.67	3.66	3.73	3.57	- 0.91
Sverige	5.22	5.17	5.18	4.87	4.77	- 0.55
Tyskland	1.93	1.14	1.00	1.06	1.53	- 0.40
Österrike	1.70	0.75	0.50	1.14	0.70	- 1.00
Medelvärde	2.89	2.37	2.37	2.32	2.56	- 0.33
Antal partier	82	75	76	77	79	

Kommentar: Polariseringen löper mellan 0 – 6 där 0 = fullständigt samförstånd mellan partierna och 6 = fullständig konflikt mellan partierna. Källa: egna beräkningar av CHES 1999-2014.

Tabell 5: Konfliktnivån längs den funktionella dimensionen i EU14 1999-2014

	1999	2002	2006	2010	2014	Förändring (1999-2014)
Belgien (Flandern)	1.30	1.20	1.57	1.05	0.68	- 0.62
Belgien (Vallonien)	0.80	1.43	1.11	0.90	0.85	+ 0.05
Danmark	2.86	2.13	2.04	2.06	2.24	- 0.62
Finland	2.30	1.71	2.28	1.91	2.12	- 0.18
Frankrike	2.15	2.65	3.84	2.62	2.59	+ 0.44
Grekland	0.07	0.03	0.26	0.12	0.29	+ 0.22
Irland	1.63	1.30	1.01	2.05	1.61	- 0.02
Italien	2.17	1.71	2.10	2.09	3.22	+ 1.05
Nederländerna	1.90	0.83	1.36	1.71	3.35	+ 1.45
Portugal	2.87	2.00	2.27	1.90	3.11	+ 0.24
Spanien	1.32	1.03	1.79	0.91	1.81	+ 0.49
Storbritannien	3.68	3.14	2.05	1.91	2.15	- 1.53
Sverige	3.29	3.22	3.04	3.66	3.67	+ 0.38
Tyskland	1.69	0.69	0.65	0.41	0.62	- 1.07
Österrike	1.03	0.72	1.87	1.14	0.88	- 0.15
Medelvärde	1.94	1.59	1.82	1.63	1.95	+ 0.01
Antal partier	82	75	76	77	79	

Kommentar: Polariseringen löper mellan 0 – 6 där 0 = fullständigt samförstånd mellan partierna och 6 = fullständig konflikt mellan partierna. Källa: egna beräkningar av CHES 1999-2014.